

Univerza v Ljubljani

Pravna fakulteta

Magistrsko diplomsko delo

Pravno varstvo pravic intelektualne lastnine

Avtorica:

Tina Marciuš Ravnikar, univ. dipl. prav.

Mentor:

izr. prof. dr. Klemen Podobnik, univ. dipl. prav., LL. M.

Ljubljana, 2019

Povzetek

Pravo intelektualne lastnine je zelo obširno področje, ki zajema pravice, izhajajoče iz intelektualne aktivnosti na industrijskem, znanstvenem, literarnem ali umetniškem področju. Glede na porast uporabe zaščite teh pravic v zadnji nekaj letih je pomembno, da je zagotovljeno ustrezno pravno varstvo. Brez učinkovitega varstva namreč zaščita pravic intelektualne lastnine ne bi bila smiselna.

V svojem magistrskem diplomskem delu se osredotočam predvsem na pravno varstvo zgoraj omenjenih pravic. Uvodoma so predstavljene splošne značilnosti industrijske lastnine ter avtorskih in sorodnih pravic. Temu sledijo opredelitev pravnega varstva v Sloveniji in v mednarodnem okolju, problemi, povezani s tem področjem, ekonomski učinek in povezava s področjem nelojalne konkurence. Predstavim tudi nekaj razpoložljive sodne prakse, ki se ukvarja s predmetno ureditvijo. Na koncu pa se moja naloga osredotoči na urejenost konkretnih pristopov v zvezi s pravnim varstvom pravic intelektualne lastnine v Sloveniji in njihovo ustreznostjo glede na pravo in sodno prakso Evropske unije.

Ključne besede: pravo intelektualne lastnine, pravno varstvo intelektualne lastnine, Direktiva o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine, sodna praksa, sodno varstvo, učinkovita zaščita

Abstract

Intellectual property law is a very broad field that covers rights arising from intellectual activity in an industrial, scientific, literary or artistic field. Given the increased use of the protection of these rights in the last few years, it is important that adequate legal enforcement is provided. Without effective legal enforcement, protection of intellectual property rights would not have purpose.

In my master's thesis, I concentrate primarily on the legal protection of the abovementioned rights. In the beginning the general characteristics of industrial property and copyright and related rights are presented. This is followed by the part about the enforcement in Slovenia and in the international environment, problems related to this area, economic effect and the connection with the field of unfair competition. I also present some of the available case-law dealing with the subject matter. In the end, my paper focuses on the regulation of concrete approaches related to the legal enforcement of intellectual property rights in Slovenia and their adequacy to the law and case law of the European Union.

Key words: intellectual property law, legal protection of intellectual property, intellectual property rights enforcement directive, case-law, judicial protection, effective protection

KAZALO

1. Uvod.....	6
1.1. Industrijska lastnina.....	6
1.2. Avtorske in sorodne pravice.....	7
1.3. Kratak zgodovinski pregled.....	8
2. Mednarodno varstvo.....	8
2.1. Svetovna organizacija za intelektualno lastnino (WIPO).....	9
2.2. TRIPS.....	10
2.3. Zaščita pravic v letu 2017.....	10
3. Uveljavljanje varstva pravic intelektualne lastnine.....	11
3.1. Civilni, kazenski in upravni ukrepi.....	12
3.1.1. Sodno varstvo pravic industrijske lastnine v civilnem postopku.....	13
3.1.1.1. Novela zakona o industrijski lastnini.....	14
3.1.2. Sodno varstvo avtorskih in sorodnih pravic v civilnem postopku.....	16
3.2. Arbitraža.....	16
3.3. Slovenska sodna praksa.....	17
3.4. Mednarodno sodno varstvo.....	19
3.4.1. Specializirana sodišča za varstvo intelektualne lastnine.....	20
3.5. Stroški uveljavljanja varstva pravic.....	21
3.5.1. Avtorskopravno varstvo.....	22
3.5.2. Patentno varstvo.....	22
3.5.3. Stroški gospodarskih družb.....	23
3.5.3.1. Zavarovanje.....	23
4. Ekonomski vidik.....	24
4.1. Pomen zaščite.....	26
4.2. Kdaj je zaščita pomembna na mikroekonomskem področju.....	26

5. Trgovanje s pravicami intelektualne lastnine.....	27
5.1. Avtorsko pravo	27
5.2. Licenciranje.....	29
6. Pravice intelektualne lastnine in nelojalna konkurenca	32
7. Problemi zaščite pravic intelektualne lastnine.....	33
7.1. Pravno varstvo pravic intelektualne lastnine in internet.....	34
7.2. Posledice kršitev zaščite pravic intelektualne lastnine	36
8. Ureditev pravnega varstva v Sloveniji v luči prava Evropske unije.....	37
8.1. Odmera odškodnine	38
8.2. Predložitev dokazov, s katerimi razpolaga nasprotna stranka	41
9. Zaključek.....	43
10. Viri in literatura	46

1. UVOD

Do nastanka intelektualne lastnine lahko pride kot posledica udejstvovanja na različnih področjih: industrijskem, znanstvenem, literarnem ali umetniškem. Bistvo zaščite teh pravic je pridobitev ekskluzivnosti, saj je komercialno izkoriščanje zaščitene pravice prepovedano, brez izrecnega dovoljenja imetnika¹.

Obstaja veliko različnih argumentov in vzrokov za pravno zaščito pravic intelektualne lastnine. Med njimi so najpogostejši moralna pravica, ki vključuje pravico navedbe ustvarjalca na vseh listinah povezanih s patenti, modeli ali vzorci, ekonomska pravica avtorja in pravica javnosti do dostopa. Med drugim pa so lahko razlogi tudi spodbujanje ustvarjalnosti, razširjanje dela, uporaba rezultatov stvaritev in spodbujanje pravičnega trgovanja, ki prispevala k nadaljnjemu razvoju².

Intelektualne stvaritve zaradi svoje nefizične narave ne morejo biti varovane pred neupravičeno uporabo izključno samo z lastništvom le-teh. Ko enkrat neka stvaritev pride v javnost, ni njene uporabe več možno nadzorovati. Avtor z zavarovanjem svoje pravice pridobi pravico, da kot edini z lahko razpolaga ali jo ekonomsko izkorišča. Le-to pa označimo kot negativni vidik pravic intelektualne lastnine, saj imetnik pravice lahko vsakomur prepove uporabo oziroma je uporaba dovoljenja le z izrecnim dovoljenjem³.

Pravo intelektualne lastnine je zelo obširno področje, ki se v osnovi deli na veji: na avtorske in sorodne pravice ter industrijsko lastnino⁴.

1.1. Industrijska lastnina

Pravice industrijske lastnine po našem ZIL-1⁵ vsebujejo: patente, modele, znamke, geografske označbe in varstveni certifikat. Čeprav jih ta zakon ne omenja, mednje uvrščamo tudi firmo, varstvo konkurence, zatiranje nelojalne konkurence, varstvo rastlinskih sort in integriranih vezij, ki jih urejajo Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), Zakon o varstvu konkurence (ZVK),

¹ Rozman: Intelektualna lastnina in patentni uradi v dobi globalizacije (1999).

² Rozman: Intelektualna lastnina in patentni uradi v dobi globalizacije (1999).

³ Bohinc, Kete Ujčič: Gospodarsko pravo 3. Tržno pravo (2001), str. 11.

⁴ URSIL, Osnove intelektualne lastnine.

⁵ Zakon o industrijski lastnini.

Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK), Zakon o varstvu novih sort rastlin in Zakon o varstvu topografije polprevodniških vezij, saj imajo vsi naštetih posreden ali neposreden vpliv na področje industrijske lastnine.

Pravice, ki spadajo k industrijski lastni, so premoženjske in absolutne pravice na nematerialnih dobrinah z erga omnes učinkom. Zaradi njihovega načela izključnosti jih ne sme nihče uporabljati brez soglasja imetnika. Poleg tega so negativne narave, kar pomeni, da imajo njihovi imetniki možnost prepovedati komercialno uporabo vsakomur, brez ustreznega dovoljenja. Nanašajo se izključno na gospodarsko dejavnost, torej je osebna ali kakršnakoli druga negospodarska dejavnost prosta za svobodno uporabo. Imajo tudi teritorialno naravo in so časovno omejene, z izjemo blagovnih znamk, geografskih označb in trgovskih imen. Po poteku določenega časa postane predmet varstva intelektualne lastnine javna dobrina oziroma predmet svobodnega komercialnega izkoriščanja⁶.

1.2. Avtorske in sorodne pravice

Avtorske pravice zajemajo intelektualne stvaritve z različnih področij, ki so na kakršenkoli način izražene; to so na primer leposlovje, načrti, fotografije ... Avtorju podeljujejo zaščito pred nedovoljeno uporabo njegovega dela. Obsegajo pravice avtorjev na njihovih delih s področja književnosti, znanosti in umetnosti ter njihovo individualno in kolektivno upravljanje in uveljavljanje. Avtorju je podeljena izključna pravica na avtorskem delu brez potrebe po registraciji⁷.

Pri nas so urejene v Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (ZASP)⁸. Pravica podeli avtorju časovno omejen monopol nad izkoriščanjem pravice, ki sledi cilju promoviranja in varovanja ustvarjalnosti⁹.

Podobno velja za sorodne pravice, ki zagotavljajo varstvo umetniških izvedb in pomembnih kulturno-gospodarskih podjetij s področja avdiovizualne, fonografske, RTV in založniške dejavnosti in izdelovanje podatkovnih baz¹⁰.

⁶ Krejan, Priročnik o pravicah intelektualne lastnine (2006), str. 5-8.

⁷ Habjančič, Zaščita in upravljanje s pravicami intelektualne lastnine, Tehnocenter UM d. o. o., str. 30.

⁸ Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah.

⁹ Data d. o. o., Intelektualna lastnina, industrijska lastnina ali avtorsko pravo? (2016).

¹⁰ Trampuž, Kolektivno upravljanje avtorske in sorodnih pravic (2007), str. 8.

1.3. Kratek zgodovinski pregled

Začetek razvoja pravic intelektualne lastnine sega v antiko, kjer se je v obrtniških krogih pojavila potreba po zaščiti know-howa različnih poklicev pred konkurenco.

Eksistenca same pravice pa se je pojavila kasneje v Evropi v poznem srednjem veku. Od okoli 14. stoletja je bil določenim gospodarjem podeljen privilegij uporabljati poseben postopek ali označevati svoje produkte s posebnim pečatom. Temu je leta 1474 sledil v Benetkah sprejet prvi zakon o patentih, ki je omogočal prijavo pri določenem organu in posledično časovno omejeno varstvo pred imitacijo svojega produkta s strani drugih¹¹.

Struktura zaščite pravic intelektualne lastnine, ki jo vsaj okvirno uporabljamo še danes, se je pojavila v času industrijske revolucije v Angliji, Franciji, Ameriki in kasneje tudi v Nemčiji in drugje¹².

V letu 1800 so nekateri proizvajalci bombaža, orodij in različnih dobrin začeli opazovati, da so bili njihovi izdelki kopirani v novo industrializiranih državah. Njihove pritožbe in pobude za varstvo so privedle do nastanka mednarodnih sporazumov na tem področju. Leta 1883 je bila sprejeta Pariška konvencija za zaščito industrijske lastnine, ki ji je v letu 1886 sledila še Bernska konvencija za zaščito literarnih in umetniških del¹³.

Zadnji pomembnejši sporazum, sprejet leta 1995, ki je prinesel veliko novitet na področju varstva in zaščite, pa je sporazum TRIPS.

2. MEDNARODNO VARSTVO

Dandanes, v moderni dobi globalizacije, sta poleg varstva pravic intelektualne lastnine z nacionalnim pravom izjemno pomembna tudi usklajeno mednarodnopravno varstvo in medsebojno vzajemno sodelovanje držav. Le-to omogoča razcvet mednarodnega trgovanja in možnost uveljavljanja zaščite svojih pravic v drugih državah, kjer lahko zaradi prisotnosti na tujem trgu zelo hitro pride do kršitev.

¹¹ Hoffmann, Richter, Geistiges Eigentum in der Betriebspraxis (2017), str. 22.

¹² Hoffmann, Richter, Geistiges Eigentum in der Betriebspraxis (2017), str. 22.

¹³ Idris, Intellectual Property: A Power Tool for Economic Growth, str. 313.

V Sloveniji trenutno velja 23 mednarodnih pogodb s področja intelektualne lastnine, ki se uporabljajo neposredno, kar določa Ustava Republike Slovenije za ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe. Posamezna področja intelektualne lastnine urejajo tudi predpisi Evropske unije, in sicer nekatera področja avtorskega prava, področje patentiranja biotehnoloških izumov ter področje modelov in znamk¹⁴.

Za zaščito pravic intelektualne lastnine je bil najprej ustanovljen mednarodni biro (BIRIP), ki je bil kasneje zamenjan z mednarodno organizacijo WIPO (World Intellectual Property Organisation)¹⁵.

2.1. Svetovna organizacija za intelektualno lastnino (WIPO)

Ustanovljena je bila leta 1967 z namenom zagotavljanja in širjenja varstva intelektualne lastnine na podlagi sodelovanja med državami. Leta 1974 je postala ena od specializiranih ustanov Organizacije združenih narodov s sedežem v Ženevi. Pred ustanovitvijo te organizacije sta se avtorsko pravo in pravo industrijske lastnine obravnavali ločeno¹⁶.

Ratifikacija mednarodnih pogodb, sprejetih pod okriljem te organizacije, zagotavlja uskladitev nacionalnih zakonodaj na tem področju. Takšna harmonizacija do določene mere prinaša poenotenje vsebin pravic in njihovega trajanja ter poenostavitev postopkov njihove pridobitve. Nekatere mednarodne pogodbe omogočajo tudi pridobitev pravic intelektualne lastnine v državah članicah na podlagi ene same prijave¹⁷. Poenoten postopek regulatorju olajša delo, saj izpolni eno prijavo v enem jeziku in plača eno prijavnino.

Mednarodna zaščita izumov je omogočena s PCT sistemom, ki nudi večkratno registracijo patenta v več kot sto državah članicah. Zaščita znamk je nudena s t. i. Madridskim sistemom, industrijsko oblikovanje pa je zaščiteno s Haaškim sporazumom¹⁸.

¹⁴ URSIL, Osnove intelektualne lastnine.

¹⁵ Vukmir, Novi mednarodni okvir zaščite prava intelektualnog vlasništva, str. 307

¹⁶ Vukmir, Novi mednarodni okvir zaščite prava intelektualnog vlasništva, str. 307.

¹⁷ URSIL, Osnove intelektualne lastnine.

¹⁸ International Protection, WIPO.

2.2. TRIPS

Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine je pomemben predvsem z vidika določanja minimalnih vsebinskih standardov varstva pravic intelektualne lastnine. Kot prvi je na tem področju poenotil mednarodno pravno varstvo. Uveljavljanje in upravljanje sporazuma spada pod okrilje WTO-ja (Svetovne trgovinske organizacije) in ne WIPO-ja, verjetno tudi iz razloga že vzpostavljenega in razvitega postopka reševanja sporov¹⁹.

Sporazum ureja upoštevanje načel trgovskega sistema in mednarodnih sporazumov o intelektualni lastnini, uveljavljanje pravic in ustrezne zaščite, sporazumno reševanje sporov v okviru WTO in prehodni režim med uvajanjem novega sistema zaščite intelektualne lastnine za države v razvoju. V zvezi s tem se opira na izhodiščni načeli enakopravnosti državljanov in tujcev ter državljanov vseh trgovskih partnerjev v WTO²⁰.

Vprašanja v zvezi z uveljavljanjem pravic intelektualne lastnine so urejena v tretjem delu, ki je razdeljen na pet poglavij: Splošne obveznosti, Civilni in upravni postopki ter sredstva, Začasni ukrepi, Posebne zahteve v zvezi z ukrepi na meji in Kazenski postopki²¹.

Zgoraj navedeni del sporazuma naj bi urejal postopke uveljavljanja pravic v zakonodajah članic in tudi učinkovito ukrepanje proti vsem kršitvam, ki jih vsebuje TRIPS. Zagotoviti je potrebno tako ureditev sredstev za preprečevanje poseganja v pravice intelektualne lastnine kot tudi sredstva za preprečevanje nadaljnjih kršitev²².

2.3. Zaščita pravic v letu 2017

Glede na uradne podatke organizacije WIPO²³ je bilo leto 2017 rekordno v zvezi z zaščito industrijske lastnine. Po svetu je bilo na novo vloženi 3,17 milijona patentnih prijav, kar pomeni že zaporedno osemletno rast aplikacij patentov na letni ravni. Prav tako že tretje zaporedno leto narašča, za dvomestno število procentov, število prijav blagovnih znamk, kar je v omenjenem letu pomenilo 26,8 % rast. Skupnih prijav modelov je bilo 3 milijone.

¹⁹ Frankel; Gervais, *International intellectual property* (2016), str. 38.

²⁰ Šercar, *Strukturna kriza avtorske pravice* (2016), str. 96-97.

²¹ *Enforcement of Intellectual Property Rights*, WTO.

²² Puharič, *Zakon o industrijski lastnini s komentarjem* (2003).

²³ *WIPO IP Facts and Figures 2018* (2018), WIPO.

Med vsemi državami je bilo največ prijav za zaščito industrijske lastnine v Aziji, vključno s kar 65,1 % vseh prijav patentov na svetu. Pri tem je zanimiv podatek, da Kitajska vodi glede vložitve patentov na posameznega rezidenta, Koreja pa konkretno prednjači pri razmerju med številom prijav na enoto BDP.

Posamezne države se razlikujejo tudi po področjih, na katerih se prebivalci odločajo za zaščito svojih intelektualnih pravic. Na primer, pri patentih so v zvezi s področjem računalniške tehnologije vodilne Kitajska, Koreja, Japonska in Združene države Amerike. Kitajska in Koreja sta v ospredju tudi na področju elektronske mehanizacije, Nemčija pa prevladuje na področju transporta. Pri tem je v Ameriki največ vloženih patentov na podlagi PCT sporazuma, ki razširja nacionalno varstvo na države podpisnice brez potrebe po vložitvi posameznih prijav. Na drugem mestu je Kitajska, ki ji sledi Japonska. Povečan interes za registracijo svojih pravic intelektualne lastnine lahko pripišemo tudi vedno večji težnji po poenostavitvi postopkov, harmonizaciji in delni unifikaciji prava na tem področju ter poenostavitvi prijavnega postopka.

Pri zaščiti blagovnih znamk je na prvem mestu Kitajska, ki je zabeležila skoraj polovico (46,3 %) vseh prijav na svetu, predvsem na področju agrikulture in tekstila. Za primerjavo je na drugem mestu Amerika s 5 %, s prevladujočim področjem zdravstva in na tretjem Japonska s 4,5 %, na prvem mestu v zvezi s področjem raziskav in tehnologije.

3. UVELJAVLJANJE VARSTVA PRAVIC INTELEKTUALNE LASTNINE

Zaščita pravic intelektualne lastnine brez učinkovitega varstva le-teh bi bila popolnoma nesmiselna. Poleg zgoraj omenjenih zakonov ZIL-1 in ZASP je pravno varstvo urejeno še s splošnimi pravili sodnega varstva, ki veljajo pri nas, na primer, z Zakonom o pravnem postopku in Zakonom o izvršbi in zavarovanju, z Obligacijskim zakonikom ...

Pri tem Sporazum TRIPS ureja okvirna procesna pravila ali t. i. minimalne standarde. Pri varstvu teh pravic se pojavljajo težave predvsem zato, ker so njihov predmet nematerialne dobrine, ki jih fizično ni mogoče nadzorovati in varovati. Prav zaradi tega zahtevajo za učinkovitost v praksi posebno učinkovit sistem varstva²⁴.

²⁴ Šipec, Sodno varstvo intelektualne lastnine (2000), str. 1271.

V sedmem členu sporazuma TRIPS²⁵ je navedeno, da morata zaščita in pravno varstvo pravic intelektualne lastnine prispevati k promociji tehnološkega razvoja in razširjenosti tehnologije, z namenom vzajemnosti med proizvajalcem in uporabnikom tehnologije, skladno s socialno in ekonomsko blaginjo ter sorazmernostjo med pravicami in obveznostmi posameznikov.

V našem pravnem sistemu se varstvo pravic intelektualne lastnine primarno zagotavlja v civilnih postopkih, sekundarno pa na upravnem in kazenskem področju.

3.1. Civilni, kazenski in upravni ukrepi

Za spore na civilnem področju, v zvezi s pravicami intelektualne lastnine, je izključno pristojno Okrožno sodišče v Ljubljani. Možnosti zahtevkov je več, na primer tožba zaradi kršitve pravic, uveljavljanje prepovedi kršitve, odstranitev predmetov kršitve iz gospodarskih tokov, uničenje predmetov kršitve, povrnitev škode, pri kršitvah avtorske in sorodnih pravic tudi civilna kazen, predlog za izdajo začasne odredbe²⁶...

V primeru obstoja dejanja nelojalne konkurence lahko imetnik kršene pravice vloži tudi tožbo v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo konkurence.

Na področju kazenskega prava, Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ-1)²⁷ določa naslednja kazniva dejanja: kršitev moralnih avtorskih pravic (147. člen KZ-1), materialnih avtorskih pravic (148. člen KZ-1), avtorskih sorodnih pravic (149. člen KZ-1), neupravičena uporaba tuje oznake ali modela (233. člen KZ-1), neupravičena uporaba tujega izuma ali topografije (234. člen KZ-1).

Pri zgoraj navedenih kaznivih dejanjih se začne pregon po uradni dolžnosti, z izjemo kaznivega dejanja kršitve avtorske pravice, kjer se pregon storilca začne na predlog oškodovanca.

Finančna uprava RS (Generalni finančni urad) igra pomembno vlogo pri carinskih ukrepih v zvezi s kršitvami pravic intelektualne lastnine. Nadzorujejo namreč uvoz domnevno ponarejenega blaga v Republiko Slovenijo oziroma izvoz iz nje.

²⁵ WTO, sporazum TRIPS.

²⁶ Uveljavljanje pravic intelektualne lastnine, URSIL.

²⁷ Kazenski zakonik z novelo E (KZ-1E).

Postopek začetka ukrepanja se začne na zahtevo imetnika pravice ali po uradni dolžnosti. Slednjega sproži carinski organ, če misli, da je blago očitno ponarejeno ali piratsko.

Poleg zgoraj opisanega organa, lahko tudi inšpektorji na podlagi Zakona o inšpekcijskem nadzoru, Zakona o tržni inšpekciji in Zakona o prekrških opravijo preglede (objektov, naprav, predmetov, poslovnih knjig, pogodb, listin itd.), zaslišijo stranke in priče, vzamejo vzorce blaga, preverijo, ali je na računalnikih nameščena legalna programska oprema, zasežejo piratsko blago itd. Ob ugotovljenih kršitvah lahko odredijo odpravo pomanjkljivosti v določenem roku (ureditvena odločba) ali izdajo odločbo o prekršku, v kateri izrečejo tudi globo in morebitne stranske sankcije (npr. odvzem predmetov)²⁸.

3.1.1. Sodno varstvo pravic industrijske lastnine v civilnem postopku

V primeru kršitev je možnih več vrst sporov, osnovno jih delimo v tri skupine: spori v zvezi z veljavnostjo pravic, spori v zvezi s kršitvijo pravic in pogodbeni spori²⁹.

Med zgoraj omenjene spore spada tožba na ugotovitev ničnosti, ki jo urejajo člani od 111. do 114. ZIL-1; tožba omogoča vsaki osebi z interesom ugotovitev, da niso bili izpolnjeni vsi zakonski pogoji za podelitev pravice, da zahteva ugotovitev ničnosti patenta, patenta s skrajšanim trajanjem, modela ali znamke.

Nadalje sta od 115. do 117. člena urejeni izpodbijanje pravice do patenta oziroma modela in pravice do znamke. Gre za oblikovalni tožbi, ki omogočata spremembo dosedanjega imetnika določene pravice. Zadnji člen tega pododdelka ureja vpis novega imetnika pravice v register, ki določa, da lahko nov imetnik po pravnomočnosti sodbe, s katero mu je bila pravica dodeljena, v roku treh mesecev zahteva vpis v register, drugače se mu ta pravica po uradni dolžnosti izpiše iz registra.

118. člen ZIL-1 določa možnost tožbe izumitelja ali oblikovalca, s katero lahko upravičenec zahteva, da je naveden v prijavi in vseh dokumentih in da se pravnomočna sodba javno objavi na stroške toženca.

²⁸ URSIL, Osnove intelektualne lastnine.

²⁹ Repas, Pravo blagovnih in storitvenih znamk (2007), str. 310.

Četrty pododdelek ZIL-1 v 119. členu ureja tožbo za izbris znamke iz registra, 120. člen pa ureja tožbo za razveljavitev znamke zaradi neuporabe, s katero lahko katerakoli zainteresirana oseba pri pristojnem sodišču zahteva razveljavitev znamke, če jo imetnik brez upravičenega razloga neprekinjeno več kot pet let ne uporablja za označevanje blaga ali storitev.

V drugem oddelku ZIL-1 pa so urejeni civilni zahtevki, ki jih lahko imetnik pravic industrijske lastnine uveljavlja v pravdi zaradi kršitve svoje pravice. 124.c člen ureja, da se ti zahtevki smiselno uporabljajo tudi za firmo in žlahtniteljsko pravico. V tem oddelku so urejeni tudi varovalni in odškodninski zahtevki imetnika pravice. Za povračilo škode pa 121.a člen napotuje na subsidiarno uporabo OZ³⁰, ki poleg zahtevka za povračilo škode ureja tudi zahtevek zaradi neupravičene pridobitve v svojem 190. členu.

3.1.1.1. Novela zakona o industrijski lastnini

V sredini januarja letos je bil objavljen osnutek predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o industrijski lastnini³¹, ki v slovenski pravni red prenaša Direktivo 2015/2436/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2015 v zvezi z zaščito znamk, katere rok za prenos je potekel 14. 1. 2019, razen za določbo o prenosu pristojnosti za odločanje o razveljavitvi ali ugotovitvi ničnosti blagovne znamke s sodišč na urad za intelektualno lastnino, ki mora biti prenesena do 14. 1. 2023.

Absolutni razlogi za zavrnitev registracije so po novem taksativno naštet, državam članicam pa je omogočena diskrecijska pravica, da nekaterih izbirnih razlogov ne uredijo. Posledično so nekateri razlogi črtani in dodani novi, na primer nasprotovanje tradicionalnim izrazom za vina, nasprotovanje zajamčenim tradicionalnim posebnostim, nasprotovanje žlahtniteljskim pravicam, nasprotovanje drugim predpisom Republike Slovenije ali Evropske unije. To so razlogi, zaradi katerih bo Urad za intelektualno lastnino zavrnil registracijo po uradni dolžnosti in brez kakršnegakoli ugovora prejšnjega imetnika katere pravice. Dopolnjeni in nekoliko spremenjeni so tudi relativni razlogi za zavrnitev registracije.

³⁰ Obligacijski zakonik.

³¹ Osnutek Predloga zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o industrijski lastnini – (ZIL-1E).

Sprememba zakona daje velik poudarek na uporabo znamk. Pri tem se petletno obdobje uporabe šteje od datuma vpisa znamke v register. Obdobje resne in dejanske uporabe se upošteva v postopkih ugotavljanja kršitev, v postopkih za razveljavitev zaradi neuporabe, kot obramba v postopkih ugotovitve ničnosti in kot obramba v postopkih ugovora.

Nove so določbe o stvarnih pravicah na znamkah, o znamki kot predmetu licence in znamki kot predmetu izvršbe ter dodane določbe v zvezi s prenosom znamk. Ker je taka ureditev ustrezna tudi za patent in model, se te določbe, kjer je to ustrezno, določajo enako tudi za ti pravici.

Nove so nekatere določbe o kolektivni znamki: pojem kolektivne znamke, določbe o pravilniku o uporabi kolektivne znamke, pogoji za njeno registracijo, uporabo, ničnost in razveljavitev.

Dodana je obveznost urada, da v postopku ugovora zoper registracijo znamke prijavitelju znamke in vložniku ugovora omogoči, da lahko preučita možnost morebitne poravnave.

Z novelo se širi tudi opredelitev znakov, ki lahko sestavljajo blagovno znamko. Po novem ga bo mogoče predstaviti tako, da pristojni organi in javnost jasno in natančno ugotovijo, kaj je predmet varstva, in ga ni potrebno več grafično predstaviti. To pomeni, da bo lahko varstvo podeljeno tudi npr. multimedijem znakom, nekaterim zvočnim znakom ...

Predvidena je tudi možnost obdobja po vložitvi ugovora zoper registracijo znamke, v katerem bi lahko imetnik in prijavitelj sklenila morebitno poravnavo (t. i. cooling-off period). Na tak način bo postopek mogoče prekiniti za do 6 mesecev.

V noveli so seveda previdene tudi številne druge spremembe, ki pa tukaj niso zajete. Novela ZIL-1 ureja tudi prepoved pripravljalnih dejanj v zvezi z embalažo ali drugimi sredstvi, saj trenutni 47. člen ZIL-1 imetniku pravice omogoča prepovedi od trenutka opremljanja blaga ali embalaže z zavarovanim znakom, ne pa samega obstoja takšnih znakov. Z dodanim členom je določena pravica imetnika znamke, da prepove izvajanje pripravljalnih dejanj kršitve pravic iz znamke v zvezi z embalažo ali drugimi sredstvi. Če obstaja nevarnost, da bi se lahko embalaža, nalepke, listki, varnostne oznake ali naprave, oznake ali naprave za preverjanje pristnosti ali kakršnakoli druga sredstva, na katerih je nameščena znamka, uporabili v zvezi z blagom ali storitvami in bi takšna uporaba kršila pravice imetnika znamke, ima imetnik te znamke pravico prepovedati namestitev znaka, ki je enak ali podoben znamki, na to embalažo ali kakršnakoli druga sredstva ter ponujanje ali dajanje na trg ali skladiščenje v te namene, uvoz ali izvoz embalaže ali drugih sredstev, na katerih je nameščena znamka.

Poleg uskladitve z Direktivo novela predvideva tudi postopen prehod na elektronsko poslovanje Urada za intelektualno lastnino, določa pa tudi, da je po novem mogoče rok (na primer za podajo odgovora na ugovor) podaljšati le enkrat za enotno obdobje treh mesecev in ne več, na primer, trikrat po en mesec. S slednjim načinom podaljševanja so namreč nastajale nepotrebne obremenitve za stranke in urad, saj je bilo za vsako podaljšanje potrebno izdati sklep.

3.1.2. Sodno varstvo avtorskih in sorodnih pravic v civilnem postopku

ZASP v svojem 167. členu ureja prepovedne zahtevke, ki so na primer prepoved kršitve in bodočih kršitev, odstranitev stanja, ki je nastalo s kršitvijo, odpoklic predmeta kršitve, uničenje predmeta kršitve, objava sodbe ... Možni so tudi ugotovitveni zahtevki za obstoj avtorskega dela ali avtorstva.

V 168. členu ZASP sta urejeni povrnitev škode in civilna kazen, ki napotuje na uporabo splošnih pravil v zvezi s tem, kar ni posebej določeno v tem zakonu. Pri tem lahko upravičenec pri namerni kršitvi ali kršitvi iz hude malomarnosti zahteva plačilo dogovorjenega ali običajnega honorarja ali nadomestilo za tovrstno uporabo, povečanega za do 200 %, ne glede na to, ali je dejansko zaradi kršitve utrpel kakršnokoli premoženjsko škodo ali ne.

Poleg premoženjske škode je v 169. členu urejeno tudi denarno zadoščenje za nepremoženjsko škodo. V to je zajeta odškodnina za pretrpljene duševne bolečine zaradi kršitev pravic avtorja.

3.2. Arbitraža

Druga pot za varovanje lastnih pravic je lahko tudi arbitraža, ki je izvensodni alternativni mehanizem reševanja sporov. Ta alternativni način reševanja sporov omogoča večji nadzor strank, ki lahko tudi sami izbereta arbitra. Odločitev je v večini primerov dokončna in neizpodbojna. Ta oblika rešitve spora je po navadi cenejša, stranki imata večjo avtonomijo, postopek pa je popolnoma tajen, kar omogoča strankam zavarovati vse podatke v zvezi z intelektualno lastnino oziroma nadzorovati, kaj ostane skrivnost.

Stranki se lahko za to pot reševanja sporov odločita naknadno z dogovorom ali že predhodno z arbitražno klavzulo v pogodbi³². Vendar ta način ne pride v poštev v zvezi z obstojem oziroma veljavnostjo pravice intelektualne lastnine, kar spada pod izključno pristojnost nacionalnih sodišč. Največkrat je uporabljena pri kršitvah pravic in sporih glede razpolaganja s pravicami intelektualne lastnine; na primer pri licenciranju oziroma pri pogodbah o razpolaganju s pravicami intelektualne lastnine.

Arbitraža lahko predstavlja lažji način iskanja rešitve pri sporih, kjer je možna pristojnost več držav hkrati. Skoraj vse države omogočajo možnost rešitve spora s pomočjo arbitraže oziroma skoraj nobena tega ne prepoveduje. Pri tem Amerika in Evropska unija določata, da lahko arbitraža v zvezi s sporom na področju patentov velja *le inter partes*. Na primer, Belgija omogoča postopek z učinkom *inter partes* ali *erga omnes*, kot tudi Švica, ki hkrati omogoča enak učinek arbitraže tudi glede ostalih pravic intelektualne lastnine in ne le za patentne spore³³.

3.3. Slovenska sodna praksa

Po pregledu sodne prakse³⁴, brez odločb na prvi stopnji, saj niso javno dostopne, kar hitro opazimo, da prevladujejo spori iz avtorskih pravic glede materialnopravnih vprašanj, kar sta ugotovili tudi dr. Maja Ovčak Kos in doc. dr. Špela Mežnar v svoji analizi uveljavljanja pravic intelektualne lastnine³⁵.

Po njunem mnenju je sodno uveljavljanje pravic na zadovoljivi ravni, pri čemer sta izpostavili nerešeno vprašanje kvalifikacije denarnih zahtevkov, zaradi kršitev pravic intelektualne lastnine, na odškodninske in obogatitvene, kar vpliva tudi na zastaralni rok, pri čemer nekatera sodišča dopuščajo izbiro s strani stranke same. Izpostavljena sta bila tudi širitev legitimacije (aktivno je legitimiran tudi avtor dela, če na kršitev ne reagira imetnik pravice, na katerega je bila pravica prenesena) in neuporaba oziroma nepogostost uporabe določenih institutov (npr.

³² Uredba o arbitraži v sporih v zvezi z avtorsko ali sorodnimi pravicami (Uradni list RS, št. 65/06 in 63/16 – ZKUASP).

³³ Advisory Committee on Enforcement, Study on Approaches to Online Trademark infringements (2017), str. 29.

³⁴ Portal PIS, dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/sodnaPraksaRS>.

³⁵ Ovčak Kos; Mežnar, Pravna ocena stanja na področju uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v RS (2015).

zavarovanje dokazov). Po njunem mnenju pa je konflikt ustrezno rešen v primeru ureditve začasnih odredb v zvezi s konfliktom med interesom predlagatelja in nasprotne stranke.

V nadaljevanju opisujem sodno prakso v zvezi z določenimi pomembnejšimi vprašanji na področju uveljavljanja pravnega varstva pravic intelektualne lastnine.

Pri varstvu pravic intelektualne lastnine ne more priti do prekrivanja le-teh. Sodna praksa³⁶ je namreč na tak primer odgovorila negativno. Izum je po 8. členu ZIL dosežek ustvarjalnega dela, ki je industrijsko uporabljiv, na drugi strani pa je avtorsko delo po 5. členu ZASP individualna intelektualna stvaritev s področja književnosti, znanosti in umetnosti – gre za poudarek na duhovnosti stvaritve. Iz tega je izvzet model, ki je lahko predmet avtorskoprnega varstva skladno z določbo drugega odstavka 39. člena ZIL.

Glede na ločenost avtorskoprnega varstva in varstva industrijske lastnine, je tudi možna situacija, ko določena stranka ni upravičena do varstva na podlagi industrijske lastnine, vendar ji še vedno ostane avtorskopravno varstvo. Primer take situacije je, ko je ugotovljena ničnost modela, vendar lahko upravičenec še vedno uveljavlja zahtevek za plačilo nadomestila³⁷.

Prav tako je sodna praksa natančneje opredelila pravni standard zainteresirane osebe v zvezi s tožbo na ugotovitev ničnosti pravic industrijske lastnine iz 111. člena ZIL-1³⁸. Zainteresirano osebo je potrebno določiti enako kot pri (oblikovalni) tožbi za razveljavitev znamke zaradi neuporabe po 120. členu ZIL-1 in ne po 181. členu ZPP³⁹. Predpostavka na strani tožnika, da je zainteresirana oseba, je zato posebna predpostavka, ki se razlikuje od pravnega interesa, ki se pri oblikovalni tožbi običajno domneva, pri ugotovitveni tožbi pa jo je treba posebej izkazati. Zainteresiranost je torej več kot le golo zanimanje oziroma nagnjenje – v tem primeru bi šlo za popularno tožbo – in manj kot stvarna legitimacija – imetništvo pravic in obveznosti iz materialnoprnega razmerja, na katero se nanaša civilni spor.

V zvezi z zastaralnimi roki je prišlo do spremembe sodne prakse, in sicer je civilna kazen po svoji naravi podobna pogodbeni kazni⁴⁰. Posledično torej velja zastaralni rok za avtorsko nadomestilo in civilno kazen pet let⁴¹.

³⁶ Sodba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 46/97.

³⁷ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani I Cpg 772/2008.

³⁸ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 1044/2015.

³⁹ Zakon o pravnem postopku.

⁴⁰ Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cp 2133/2015.

⁴¹ Sodba in sklep Višjega spdišča v Ljubljani II Cp 737/2018.

Kot že zgoraj navedeno, se lahko, če je kršena pravica intelektualne lastnine, zahteva odstranitev predmetov kršitve iz gospodarskih tokov (4. točka prvega odstavka 167. člena ZASP in točka č prvega odstavka 121. člena ZIL-1). Nobena od navedenih določb – tudi ne katera druga določba materialnega prava – pa imetniku ne daje pravice zahtevati odstranitev na kršiteljeve stroške, pravice do nadomestne odstranitve po imetniku in do povrnitve stroškov odstranitve. Dodatni zahtevki se namreč nanašajo na izvrševanje odstranitvenega zahtevka⁴².

3.4. Mednarodno sodno varstvo

Glede na vpetost ekonomije držav v globalno gospodarstvo, je naivno razmišljati, da »domača« zaščita določene pravice zadošča. Trgovanje v različnih držav je dandanes dokaj preprosto in zelo razširjeno. Pri tem pa mora vsak posameznik paziti oziroma mora nadzorovati trg, na katerem je prisoten, če je slučajno prišlo do neodobrene uporabe zaščitenih pravic intelektualne lastnine. Nadzor imetnika pravice nad mednarodnim trgovom je lahko ključnega pomena predvsem zaradi možnosti hitrega ukrepanja v primeru odkritja kršitev. Dalj časa kot kršitev traja, večji obseg dobiva in posledično lahko traja dalj časa za odpravo posledic in kršitve same.

V zvezi s tem se je dobro zavedati, da je glede na mednarodne pogodbe internacionalno sprejeto načelo teritorialnosti, kar pomeni, da nacionalno pravo ustvarja pravice intelektualne lastnine, ukrepe za njihovo zaščito, način uveljavljanja zaščite in postopek uveljavljanja. Učinek določene pravice je vezan le na teritorij določene države. Pri tem je potrebno ločiti med pristojnostjo in uporabljenim pravom. Splošno pravilo pristojnosti je, da je pristojno sodišče toženca. Pri tem mora obstajati tudi pristojnost v zvezi s sporno zadevo, pri pravicah intelektualne lastnine je to država, v kateri je pravica registrirana. V EU se pri tem uporablja Bruseljska uredba. V zvezi z določenimi spori pa obstaja tudi izključna pristojnost nacionalnega sodišča določene države, na primer pri sporih v zvezi z registracijo pravice⁴³.

V skladu s 4. členom uredbe Bruselj I, morajo imetniki pravic domnevne kršitelje pravic intelektualne lastnine tožiti pred sodiščem države članice stalnega prebivališča domnevnega kršitelja. V zvezi z delikti ali kvazidelikti lahko to storijo tudi pred sodiščem države članice kraja, v katerem je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka (2. odstavek 7. člena).

⁴² Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 949/2017.

⁴³ Harms, A Casebook on the Enforcement of Intellectual Property Rights (2018).

Uredba Bruselj I daje tudi možnost tožiti domnevnega kršitelja, ki je eden od več tožencev, pred sodiščem države članice, v kateri ima katerikoli od njih stalno prebivališče, če so tožbeni zahtevki med seboj tako tesno povezani, da jih je smotrno obravnavati in o njih odločati skupaj, da bi se s tem izognili nezdružljivim sodnim odločbam, ki bi lahko bile posledica ločenih postopkov (1. odstavek 8. člena). Sodišče Evropske unije je v okviru zadeve v zvezi s kršitvijo avtorske pravice pojasnilo, da le dejstvo, da tožbe, vložene proti več toženim strankam zaradi vsebinsko enakih kršitev avtorskih pravic, ki temeljijo na različnih nacionalnih pravnih podlagah v različnih državah članicah, ne izključuje uporabe te določbe⁴⁴.

3.4.1. Specializirana sodišča za varstvo intelektualne lastnine

V nekaterih državah, so poleg splošno pristojnih sodišč, ustanovili tudi specializirana sodišča, ki so pristojna le za spore v zvezi s pravicami intelektualne lastnine, v nekaterih primerih pa celo sodišča, ki so izključno pristojna za področje patentnih sporov. Vzroki za nastanek specializiranih sodišč so vedno večja pomembnost pravic intelektualne lastnine in izjemno hitra rast njihovega števila ter s tem povezano naraščajoče število sporov na tem področju. Hkrati pa lahko specializiranost sodnikov privede do hitrejših rešitev sporov in lažje predvidljivosti izidov.

Na primer, na Kitajskem so leta 2014 zabeležili 116 528 tožb na prvi instanci s področja intelektualne lastnine, kar je pomenilo kar 15,6 % rast glede na prejšnje leto. Med temi državami so tudi Japonska z višjim sodiščem za intelektualno lastnino, Švica in Nemčija s federativnim patentnim sodiščem, Koreja s svojim specializiranim sodiščem za patentne spore, Rusija s sodiščem za celotno področje pravic intelektualne lastnine, enako tudi Kitajska in Portugalska⁴⁵ ...

Med dejavniki za nastanek specializiranih sodišč so želja »ustvariti« in razvijati specializirane sodnike na tem področju, poenotenje sodne prakse in povečanje predvidljivosti rezultatov sporov zaradi ustaljene sodne prakse⁴⁶. Predvsem področje patentnega varstva zahteva veliko znanja, tudi strokovnega znanja na področju strojništva, znanosti ...

⁴⁴ Sklep Sodišča (tretji senat) z dne 7. marca 2013 v zadevi C-145/10 REC, Eva-Maria Painer/Standard VerlagsGmbH in drugi (ECLI:EU:C:2013:138, str. 72–84).

⁴⁵ ICC, Adjudicating Intellectual Property Disputes (2016), str. 9.

⁴⁶ ICC, Adjudicating Intellectual Property Disputes (2016), str. 9.

V Nemčiji razlikujejo celo med pristojnostjo v zvezi z veljavnostjo oziroma obstojem pravice intelektualne lastnine, administrativno pristojnostjo in med civilno pristojnostjo glede kršitev pravic. Pri njih velja t. i. načelo bifurkacije, ko so spori glede veljavnosti in kršitev pravice intelektualne lastnine rešeni s strani dveh različnih pravnih teles. Ta način je primeren predvsem na področju sporov v zvezi s patentnim varstvom, ki zahteva višji nivo strokovnosti in specializiranih znanj z različnih področij⁴⁷.

Zanimivo je tudi, da v Rusiji kršitve teh pravic spadajo v pristojnost tretje instance pravnega varstva, ki v splošnih zadevah velja za drugo pritožbeno stopnjo. Pri tem pa tretja instanca velja za tudi za prvo in drugo instanco v zvezi z administrativnimi spori, glede obstoja in veljavnosti pravic intelektualne lastnine⁴⁸.

Države tudi različno rešujejo problem zadostne strokovnosti pri odločanju. V večini sodelujejo sodni izvedenci. V Indiji, na primer, je že zakonsko obligatorno sodelovanje znanstvenih izvedencev v sporih na področju kršitev ali sporov, povezanih s kršitvami (npr. odškodninski spor). V nekaterih državah pa se osredotočajo na dodatno specializiranost sodnikov z namenov skrajšanja trajanja postopkov in zmanjšanja stroškov za strokovne izvedence.

Specializirana ločena sodišča lahko izboljšajo kakovost sojenja oziroma uveljavljanja pravnega varstva na področju pravic intelektualne lastnine. Kljub temu, je potrebno sistem prilagoditi posamezni državi. Popolna ločitev od sodišč splošne pristojnosti je primernejša za države z obsežnejšim številom sporov s tega področja. Na drugi strani je za manjši obseg primernejša specializacija posameznih sodnikov na splošnih sodiščih, saj ustanovitev specializiranih sodišč ne bi bila smiselna z vidika stroškov. Kljub vsemu je najpomembnejše, da je, ne glede na organiziranost sistema sodišč, v ospredje postavljena zadostna izobrazba sodnikov, ki so zadolženi za odločanje, predvsem zaradi kompleksnosti področja, ki ga pravice lahko zajemajo, ki lahko sega od znanja s področja kemije, fizike, strojništva ...

3.5. Stroški uveljavljanja varstva pravic

Uveljavljanje pravnega varstva na področju pravic intelektualne lastnine velikokrat povezujejo z visokimi stroški pravedanja. Zaradi specialnih področji, ki zajemajo veliko različnih znanj, so

⁴⁷ ICC, *Adjudicating Intellectual Property Disputes* (2016), str. 14.

⁴⁸ ICC, *Adjudicating Intellectual Property Disputes* (2016), str. 14.

poleg stroškov za zastopnike vključeni tudi stroški strokovnih izvedencev. V nadaljevanju bom predstavila informacije o ceni zaščite pravic v določenih državah, ki jih je dokaj težko najti, kljub temu nekaj spodaj navedenih podatkov lahko predstavlja osnovno sliko.

3.5.1. Avtorskopravno varstvo

Pri tej vrsti pravic so stroški po navadi manjši, predvsem zato, ker s seboj ne potegnejo še stroškov strokovnjakov z različnih znanstvenih področjih, kot se to lahko zgodi pri patentih.

Primer izračuna stroškov pri pravljanju v Sloveniji bi znašal za tožbeni zahtevek v višini 6000 EUR na prvi stopnji približno 1200 EUR, na pritožbeni stopnji pa okoli 900 EUR⁴⁹.

V Ameriki so zneski že višji. Za zahtevek v višini 2000 USD bi strošek pravljanja znašal 5000 USD. Zahtevek 18000 USD pa bi s seboj potegnil stroške v višini 7000 USD⁵⁰.

3.5.2. Patentno varstvo

Patentno varstvo velja za enega od zahtevnejših postopkov, ki posledično s seboj prinese dokaj visoke stroške, ki pa se od države do države precej razlikujejo. Naslednji podatki vključujejo približne stroške le za sojenje na prvi instanci⁵¹:

- Kitajska 20 000–150 000 USD;
- Francija 60 000–250 000 USD;
- Nemčija 90 000–250 000 USD;
- Japonska 300 000–500 000 USD;
- Nizozemska 70 000–250 000 USD;
- Koreja 150 000–400 000 USD;
- Anglija 1 000 000–2 000 000 USD;
- Amerika 1 000 000–6 000 000 USD.

⁴⁹ Chitrakar, Avtorske pravice v praksi (2014), str. 26.

⁵⁰ Balganes, Copyright Infringement Markets (2013), str. 15.

⁵¹ WIPO, World Intellectual Property Indicators 2018 (2018), str. 13.

3.5.3. Stroški gospodarskih družb

Organizacija EUIPO je v letu 2016 izvedla študijo⁵² v zvezi s stroški za uveljavljanje pravnega varstva zaščite intelektualne lastnine v določenih podjetjih. Njena ugotovitev je, da je bila v povprečju letna poraba 115 317 EUR; pri majhnih podjetjih, ki zaposlujejo manj kot 50 ljudi, je bila ta številka manjša, in sicer 83 653 EUR letno. Srednje velika podjetja s 50–250 zaposlenimi so prijavila letno 103 166 EUR stroškov in velika podjetja z več kot 250 zaposlenimi 159 132 EUR. Skupna ugotovitev je, da so majhna in srednja podjetja precej obremenjena s stroški uveljavljanja pravnega varstva zaščite pravic intelektualne lastnine. V nadaljevanju predstavljam eno od možnih rešitev za preobremenjenost majhnih in srednjih podjetij.

3.5.3.1. Zavarovanje

Za učinkovito varstvo pravic intelektualne lastnine so najpomembnejši elementi učinkovitost preprečevanja kršitev, odprava nadaljnjih kršitev in povrnitev stroškov v zvezi s kršitvijo. Pri tem se lahko pojavi tudi primer, ko imetnik določene pravice nima dovolj sredstev za sprožitev pravnega varstva ali dokončanje le-tega, ki se lahko vleče tudi nekaj let. Kot je razvidno iz zgornje točke, so hudo finančno obremenjene predvsem majhne in srednje velike gospodarske družbe. Rešitev tega problema lahko predstavlja tudi zavarovanje za primer uveljavljanja pravnega varstva v zvezi s pravicami intelektualne lastnine.

V tej smeri želi Komisija spodbuditi ponudbo zavarovalniških storitev te vrste in bo sprožila dvoletni pilotni projekt na področju mednarodnih patentov. V ta namen so tudi z vprašalniki želeli preveriti trg in zavednost⁵³.

Večinoma so vsi anketiranci odgovorili, da poznajo to možnost zavarovanja, in kar nekaj jih je znalo tudi naštetih nekaj zavarovalniških firm, ki to storitev ponujajo. Po njihovih ugotovitvah ta storitev ni zelo znana na območju Evrope, bolj uporabljena in popularna je na primer v Avstraliji, na Kitajskem v Ameriki in na Japonskem. Med razlogi proti takemu zavarovanju, so pogosto navajali visoke stroške in s tem v povezavi ne dovolj visoke ugodnosti, ki jih zagotavlja to zavarovanje. Nekateri to povezujejo s prevelikim razkritjem informacij o svojem podjetju, ki bi jih tako zavarovanje lahko prineslo. V nekaterih državah ta storitev sploh ne obstaja. Med najzanimivejšimi navedbami pa je, da je v nekaterih državah strošek uveljavljanja pravice

⁵² EUIPO, Private Costs of Enforcement of IPR (2017).

⁵³ EUIPO, IP Litigation Insurance Landscape (2018).

sodnega varstva tako majhen, da se zavarovanje ne splača. Stroški plačevanja zavarovanja namreč presežejo stroške uveljavljanja varstva pravic intelektualne lastnine.

Večina anketirancev tudi meni, da bi lahko univerzalni patent prinesel povečanje povpraševanja, spet drugi pa, da je povpraševanje povezano s povečanim znanjem v zvezi z zaščito intelektualne lastnine in porastom uporabe le-te. Predstavljen je tudi največji problem glede tovrstnega zavarovanja, in sicer zelo oteženo ocenjevanje potencialnega rizika za zavarovalnice. Poleg tega sta problema še premalo zanesljivih statističnih informacij v zvezi s tovrstnimi spori in njihovimi stroški ter fragmentiranost, ki je povezana z načelom teritorialnosti.

Kljub navedenim težavam, v zvezi s tovrstnim zavarovanjem, bi le-to lahko prineslo tudi pozitivne učinke predvsem za manjša in srednja podjetja, ki so tudi na največjem udaru pri uveljavljanju zaščite pravic intelektualne lastnine. Dolgotrajni postopki s seboj potegnejo precejšnje stroške, predvsem kadar gre za patente spore, pri katerih je potrebno vključiti tudi stroške strokovnjakov. Velika podjetja imajo po navadi že zaposlene pravnike, ki se ukvarjajo s tovrstnimi spori, manjša podjetja pa lahko kršitev njihovih pravic intelektualne lastnine najprej udari po žepu zaradi zmanjšanja prodaje in kasneje še zaradi stroškov pravnega, kar vse lahko posledično privede tudi do insolventnosti gospodarske družbe. Dobro zasnovano zavarovanje bi lahko le-to preprečilo. Pri tem je pomembno, da premije ne bi presegale dejanske vrednosti zaščite in povzročale prevelikega bremena za likvidnost gospodarskih družb. Čeprav je na trgu deficit informacij v zvezi s tem področjem, k čemur pripomore tudi reševanje določenih sporov s postopkom arbitraže, in s tem povezana izključitev javnosti, pa bi model lahko zasnovali že na obstoječem sistemu zavarovanja pravnih storitev. Res lahko načelo teritorialnosti povzroča probleme, vendar vedno večja stopnja harmonizacije deluje v smeri odpravljanja tega problema, kar pa še v večji meri velja za države članice Evropske unije.

4. EKONOMSKI VIDIK

Intelektualna lastnina je postala pomemben del globalnega sveta, njena regulacija in varstvo zagotavljata njeno uporabo in vpliv na ekonomijo. Igra tudi pomembno vlogo pri ekonomskem razvoju posameznih držav. Posledično lahko nekateri sistemi njeno zaščite stimulirajo ali ovirajo rast. Pri izbiri načina zaščite, je najpomembnejši učinek promocija konkurence. Sistem varstva ima za cilj stimulacijo inovacij, saj ko omeji uporabo pridobljenega znanja oziroma podeli nagrado za omogočanje uporabe tega znanja drugim, omogoča povrnitev investicij v

inovacije. Poleg tega sistema obstajajo še drugi načini financiranja inovacij, na primer s strani države, univerze, raziskovalnih laboratorijev ...

Po mnenju nekaterih so se najboljše ideje pojavile prav v akademskih vodah in niso bile zaščitene, kar je omogočilo neomejeno uporabo s strani vseh v družbi. Nekateri so celo mnenja, da je financiranje preko monopolnih zaslužkov neučinkovito in nepravilno. A je tak način izredno pomemben na stopnji podjetij, pri katerih so v ospredju pridobivanje dobičkov in poplačilo stroškov za razvoj ter nadaljnje raziskave prav preko monopolnih dobičkov⁵⁴.

Bistvo varstva pravic je iskanje srednje poti med ekskluziviteto iznajdbe in javnega dobrega. Drugače povedano, potrebno je iskati ravnovesje med zasebno dobrino, ki omogoča uporabo le lastniku, in javno dobrino, ki je na voljo vsem v družbi. Sistem nezaščitene pravic intelektualne lastnine bi zmanjšal stroške njihove uporabe in posledično koristil družbi, vendar bi s tem tudi bila omejena iniciativa za inovacije, saj sistem ne bi omogočal povrnitve vloženih sredstev. Prevelika zaščita pa bi v preveliki meri onemogočila koristi širši družbi oziroma preprečila dostop javnosti. Pri pravicah intelektualne lastnine, kot monopolne dobrine, je pomembno razmerje med zaščito pravic in regulacijo konkurence, saj prevelika zaščita imetniku podeljuje preveč svobode, ki jo lahko izkoristi v škodo potrošnikov zaradi prevelike želje po ustvarjanju dobičkov, ki so posledica monopolnega položaja⁵⁵.

Na drugi strani nekateri avtorji⁵⁶ zaščito pravic intelektualne lastnine ne vidijo kot monopolni položaj, temveč kot konkurenčno prednost. Z ekonomskega vidika je to obrazloženo tako, da zaščita neke pravice podeli ekskluziviteto ideje in ne monopola, kot je zmotno mišljeno, ter posledično varstvo pred ostalo konkurenco⁵⁷. S praktičnim udejanjanjem določene pravice leta postane javna dobrina, kljub temu, da je določen vidik te pravice zaščitene. Drugače povedano, pri patentu je, na primer, zavarovan določen postopek ali določena oblika, vendar to ne more preprečiti konkurenci, da bi poiskala drugačen način ali obliko in ustvarila konkurenčni substitut ali kopijo, ki ni zaščitena s patentom.

⁵⁴ Ilie, Intellectual Property Rights: An Economic Approach (2014).

⁵⁵ Dixon, Greenhalg, The Economics of Intellectual Property: A Review to Identify Themes for Future Research (2002).

⁵⁶ Edmund Kitch 1986, 2000; Robert Merges 2000.

⁵⁷ Anderson, Intellectual property right or intellectual monopoly privilege?.

4.1. Pomen zaščite

Zaščita pravic in splošno intelektualne pravice imajo pozitiven vpliv, ne le na posamična podjetja, ampak tudi na gospodarstvo določene države in zaposlitev. Med letoma 2011 in 2013 je industrija, kjer je zaščita pravic intelektualne lastnine najintenzivnejša, ustvarila 60 milijonov služb. Pri tem jih je bilo dodatnih 10 % generiranih preko storitev in dobave blaga, povezanih s to industrijo. S tem so pravice intelektualne lastnine direktno generirale kar 27,7 % zaposlitev v Evropski uniji. Pri tej industriji je najpogosteje uporabljena zaščita blagovne znamke. Zaščita pa ima vpliv tudi na BDP, saj je kar 42 % ekonomske aktivnosti v EU prinesla prav ta industrija. Na stopnji posamične države vpliva na 42,3 % celotnega BDP-ja. Pri uvozu in izvozu je ta industrija vpletena v 86 % uvoza in 83 % izvoza v EU. Poleg tega v industriji z intenzivno uporabo pravic intelektualne lastnine nudijo višje plače kot v primerljivi industriji brez njihove uporabe. Na primer, kjer je veliko uporabe patentov, so plače višje za kar 69 %⁵⁸.

Učinkovito pravno varstvo pravic intelektualne lastnine ima torej pozitiven učinek na mednarodno trgovanje, povečanje investicij, ekonomske povezave med posameznimi državami in ekonomsko rast. Dobro strukturirana zaščita pravic pripomore h gospodarski rasti držav, poleg tega zagotavlja tudi možnost prenosa pravic in poveča konkurenčnost, saj je zaradi dobre zaščite povečano zaupanje v pravni sistem države in s tem povezan manjši riziko za delovanje na njihovem trgu⁵⁹.

4.2. Kdaj je zaščita pomembna na mikroekonomskem področju

V teoriji se pojavljajo različni argumenti za podporo zaščiti pravic intelektualne lastnine na stopnji upravljanja podjetja⁶⁰. Imetništvo teh pravic lahko predstavlja konkurenčno prednost pred ostalimi ponudniki na trgu, lahko se licencirajo in uporabijo kot dodaten vir prihodkov, so pomemben del marketinga, razvoja ekonomije ... Podjetja te pravice uporabljajo za povečanje konkurence in širitev svojih storitev ter prodaje blaga skozi povečano prepoznavnost in ugled.

⁵⁸ Maier, Intellectual Property Rights Intensive Industries and Economic Performance in the EU, (2018).

⁵⁹ Alikhan, Socio-Economic Benefits of Intellectual Property Protection in Developing Countries (2000), str. 53-54.

⁶⁰ Npr. The importance of protecting intellectual property, nibusinessinfo; WIPO: What is intellectual property?.

Pomagajo lahko tudi pri povečanju prihodkov skozi licenciranje, povečanju vrednosti delnic, lahko pa so uporabljene tudi za zavarovanje pri zadolževanju in drugih vrstah financiranja.

Na drugi strani lahko investicije v razvoj povzročajo velik strošek brez zagotovitve, da bomo dejansko prvi. V zvezi s tem se je potrebno vprašati, ali se ni bolje usmeriti v t. i. zastonjkarstvo in profitirati od investicij v razvoj nekoga drugega. V zvezi s tem pa je potrebno izpostaviti, da kopiranje ne predstavlja nujno nižjih stroškov od dejanskega samostojnega razvoja. Na primer, v farmacevtski industriji so razlike med stroški investiranja v razvoj in stroški kopiranja ogromni, posledično je v takih primerih nujno varstvo v obliki patentov, saj se drugače razvoj ne bi splačal. Stroški za imitacijo nekega zdravila lahko predstavljajo le delček dejanskih stroškov v razvoj. Pri razvoju integriranih vezij, na primer, pa bi stroški kopiranja lahko krepko presegli stroške lastnega razvoja in se ne splačajo⁶¹.

Pravno varstvo je torej nujno potrebno, kadar stroški kopiranja ne presežejo stroškov razvoja, torej je v vsakem primeru potrebno razmisliti, ali je dejansko potrebna zaščita določenih intelektualnih pravic ali je bolje take stroške porabiti za kaj drugega in svojo idejo, na primer recept, obdržati kot poslovno skrivnost, kar je dobro služilo gospodarski družbi Coca-Cola, ki svojo recepturo uspešno ohranja kot poslovno skrivnost že od iznajdbe.

5. TRGOVANJE S PRAVICAMI INTELEKTUALNE LASTNINE

Imetnik pravic intelektualne lastnine lahko z njimi razpolaga v pravnem prometu na različne načine. Lahko jih proda, licencira ali na kakšen drug način za določen čas da na voljo nekemu drugemu. Iz prostega razpolaganja so izvzete le kolektivne znamke in geografske označbe, katerih uporaba je omogočena več upravičencem. Imetniku prenos njegovih pravic omogoča ekonomsko izrabo le-teh v največji meri, družbi pa njihovo razširitev oziroma večjo možnost uporabe.

5.1. Avtorsko pravo

Pri avtorskih pravicah se s čim večjim obsegom uporabnikov večja ekonomski učinek avtorja oziroma njegov zaslužek, zato s svojimi dejanji po navadi zasleduje cilj čim večje razširitve

⁶¹ Pretnar, Intelektualna lastnina (2002), str. 184.

svojega dela. Zakon o avtorskih pravicah zasleduje cilj, da mora biti avtor pravično udeležen pri materialnih koristih od uporabe dela⁶².

Pri prenosu materialnih in drugih avtorskih upravičenj velja konstitutiven prenos. Avtor svojih pravic ne odsvoji, vendar le v prid pridobitelja ustanovi upravičenja za uporabo oziroma ekonomsko izkoriščanje avtorskega dela. Posledično ne pride do prenosa pravice, ampak le do omejitve izkoriščanja dela s strani avtorja.

Prenos je urejen v ZASP od 73. do 84. člena. Če s pogodbo ni drugače urejeno, se šteje, da je dogovorjen neizključni prenos materialnih avtorskih pravic. Velja teorija o pogodbenem namenu prenosa, kar pomeni, da če obseg prenosa ni določen, velja, da gre za obseg, ki je bistven za doseg namena pogodbe. Avtor tudi ne more prenesti materialne avtorske pravice na vseh prihodnjih delih, v nasprotnem velja takšno določilo za nično.

V 80. členu ZASP je določeno, da mora biti avtorska pogodba sklenjena v pisni obliki, vendar sodna praksa⁶³ le-to razširi; gre namreč za formo ad probationem. Prav tako so posledice izostanka te obličnosti, da se morebitne sporne ali nejasne določbe interpretirajo v avtorjevo korist⁶⁴.

Kot že zgoraj omenjeno, pisna oblika ne velja kot pogoj za veljavnost pogodbe (ad valorem). Z izpolnitvijo pogodbene obveznosti je razmerje med strankama stabilizirano, torej namen oblike, ki naj bi zagotavljalo varstvo strank pred nepremišljenostjo nima več nobene vloge, zato je sprejeto pravilo teorije realizacije. O izpolnitvi pogodbe, je na podlagi teorije realizacije mogoče sklepati posredno iz ravnanj strank, pri čemer ravno izpolnjevanje glavnih pogodbenih obveznosti strank najočitneje kaže na vsebino in spoštovanje pogodbenih obveznosti⁶⁵.

Prenos ne more biti neodplačen, zato ga je ob odsotnosti pogodbenega dogovora potrebno določiti skladno z 81. členom ZASP. V sodni praksi⁶⁶ pa je bilo določeno, da mora biti dogovor o plačilu, poleg običajnega plačila za določeno vrsto del, po obsegu in trajanju uporabe ter glede na druge okoliščine primera določen tudi skladno z objektivnimi merili, ki ustrezajo tržnim razmeram.

⁶² Mežnar; Ovčak Kos, Varstvo avtorske pravice v novejši slovenski sodni praksi (2015), str. 10.

⁶³ Sodba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije II Ips 513/2006.

⁶⁴ Sodba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije II Ips 463/99.

⁶⁵ Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 470/2017.

⁶⁶ Sodba Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 3067/2011 in Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cp 427/2010.

V 21. členu ZASP je določeno, da materialna avtorska pravica ni ena pravica, temveč gre za več upravičenj avtorja, ki varujejo njegove premoženjske interese s tem, da avtor izključno dovoljuje ali prepoveduje uporabo svojega dela in primerkov svojega dela. Nato 69. člen določa neprenosljivost avtorske pravice kot celote, enovite pravice, ki vključuje moralne in materialne avtorske pravice, kar je posledica načela, da avtor moralnih avtorskih pravic ne more prenesti na druge osebe (prvi odstavek 70. člena ZASP).

Dikcija o prenosu »posamičnih materialnih avtorskih pravic« ne pomeni, da se ne morejo (naenkrat) prenesti vse take pravice, saj pravilo ločenih prenosov iz prvega odstavka 76. člena ZASP pomeni zgolj, da prenos posamične materialne avtorske pravice ne vpliva na prenos drugih pravic, če ni z zakonom ali s pogodbo drugače določeno. Avtorje tudi spodbuja k temu, da za vsako posamično pravico opredelijo vsebinsko, prostorsko in časovno omejenost⁶⁷.

5.2. Licenciranje

Z rastjo števila pravic intelektualne lastnine po svetu, postajajo pogostejši tudi pravni posli licenciranja teh pravic. Najpogosteje se pojavljajo v zabavni in medijski industriji, kjer po navadi predstavljajo srž gospodarske dejavnosti. Poleg tega je to tudi glavni način prenosa tehnologije in know-howa ter širjenja avtorskih del.

Zaplete se lahko, če pravni posel vsebuje več različnih prav, saj je lahko sklenjen med prebivalci različnih držav. Pri tej vrsti pravnih poslov pridejo v poštev tudi mednarodni pravni viri, kot so na primer WIPO konvencije, GATT, TRIPS, NAFTA, Pariška konvencija, evropski viri, kot na primer direktiva o EU zaščitnih znamkah (2015/2436), EU konvencija o regulaciji blagovnih znamk (2015/2424)⁶⁸ ...

Prvi problem, na katerega je potrebno biti pozoren, je, da ugotoviš, kdo je dejansko nasprotna stranka pri pogodbi o licenciranju. Še posebno, če gre za kompleksnejšo korporacijsko strukturo (npr. koncern) je potrebno ugotoviti, kdo ima pravico uporabljati intelektualno pravico oziroma kdo jo bo s prenosom imel pravico uporabljati, zato je pomembno predhodno opraviti due diligence.

Čeprav je v večini držav omogočena pogodbeno svoboda, je pomembno paziti na obligatorno kogentno pravo. Poleg tega, je potrebno paziti tudi na obseg licenciranja, dolžino trajanja, pod

⁶⁷ Sodba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 70/2015.

⁶⁸ ICC, The ICC Intellectual Property Roadmap, 2017, str. 28.

katerimi pogoji se lahko pogodba prekine, odpove, kako se lahko pridobljeno pravico uporablja, na kakšen način, v kateri državi ...

Sodno varstvo je v teh primerih zagotovljeno glede na dogovorjeno pravo države in dejansko državo jurisdikcije. Seveda se lahko pogodbeno varstvo razlikuje glede na to, ali gre za kontinentalni pravni sistem ali common law sistem. Možen pa je tudi dogovor o reševanju sporov z uporabo arbitraže, ki naj bi bil po mnenju pravne teorije ustrežnejši od sodnega reševanja sporov, predvsem v zvezi z mednarodnimi gospodarskimi spori⁶⁹.

Pri nas je licenčna pogodba urejena v OZ. Po 704. členu OZ se dajalec licence zavezuje pridobitelju omogočiti izrabo njegove pravice, v zameno za katero bo prejel določeno plačilo. Dogovori se lahko tudi za izključno licenco, ki onemogoči imetniku pravice sklepanja licenc s komerkoli drugim, razen z enim pridobiteljem pravice, vendar pa mora biti ta oblika izrecno dogovorjena, kar je določeno v 707. členu OZ.

Zakon v 705. členu sicer določa pisno obliko, vendar je sodna praksa izoblikovala⁷⁰, da tudi če ni sklenjena v pisni obliki, je veljavna iz razloga njene realizacije, enako kot pri avtorskem pravu, kar je podrobneje opisano že zgoraj.

Zakon podrobnosti licenčne pogodbe ureja še do 720. člena, od 721. do 724. člena pa je urejena podlicenca.

Pridobitelj mora predmet licence uporabljati na dogovorjeni način, v dogovorjenem obsegu in v dogovorjenih mejah. Sodna praksa je to določbo še razširila in določila, da je proizvod na trg dan nezakonito, če jemalec licence nima prodajne, ampak samo proizvodno licenco, enako velja za proizvod, ki ga jemalec licence proda zunaj dogovorjenega območja⁷¹.

Pridobitelj ima na podlagi licenčne pogodbe pravico izkoriščati pravico intelektualne lastnine za določen ali nedoločen čas. Enako velja tudi, če imetnik pred koncem trajanja pogodbe pravico proda. Kupec namreč stopi na mesto prejšnjega licencodajalca. Zaradi podobnosti pravne narave licence in robokupa, je potrebno ob odsotnosti specialnih določb za licenčno pogodbo uporabiti zakonske določbe o odtujitvi v zakup dane stvari⁷².

Zakon o industrijski lastnini v svojem 125. členu določa prisilno licenco, ki je lahko podeljena brez soglasja imetnika, če to določa javni interes, zlasti v zvezi z državno varnostjo, prehrano, zdravstvom, razvojem drugih pomembnih delov državnega gospodarstva ali če se ugotovi

⁶⁹ Puharič, Zakon o industrijski lastnini s komentarjem (2003), str. 388-389.

⁷⁰ Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cpg 1111/2012.

⁷¹ Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 494/2016.

⁷² Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cpg 63/2017.

zloraba pravice z izkoriščanjem le-te v nasprotju z veljavnimi predpisi in se s tem omejuje konkurenca.

Evropsko sodišče se je v določenih primerih ukvarjalo tudi z nedovoljeno zavrnitvijo licenciranja konkurentu, s strani imetnika pravice, in kdaj lahko tako dejanje pomeni zlorabo prevladujočega položaja. V primeru Magill⁷³ je Evropsko sodišče vzpostavilo pojem izjemnih okoliščin, zaradi katerih lahko imetnik pravice zavrne licenciranje. Ta pojem ni bil konkretno opredeljen, kar je kasneje povzročalo težave. Predvsem je potrebno opredeliti, ali okoliščine vplivajo tudi na produkte ali storitve, kdaj je možno omejiti dominanten položaj določenega ponudnika.

Temu je sledila odločitev v primeru IMS Health⁷⁴, kjer je šlo za primer, ko je tožnik želel licenco za določeno bazo podatkov in brez nje ni mogel vstopiti na nemški trg. Sodišče je v tem primeru navedlo v katerih konkretnih primerih gre za zlorabo dominantnega položaja, zaradi imetništva določene pravice intelektualne lastnine, ko le-te imetnik ne želi deliti oziroma prenesti:

- zavrnitev pomeni onemogočanje vstopa novega produkta na trg, za katerega obstaja povpraševanje;
- zavrnitev ni utemeljena z objektivnimi dejstvi;
- zavrnitev pomeni izključitev kakršnekoli konkurence na sekundarnem trgu.

Sledil je primer Microsoft, ko je sodišče odločilo, da obstaja zloraba dominantnega položaja in podjetju naročilo razkritje določenih podatkov. S tem je bil konkurentom omogočen dostop do operacijskega sistema, čeprav je bil zavarovano s patentom, ki je odprl njihovo tehnologijo in izdelavo produktov, kompatibilnih z najbolj uporabljenim operacijskim sistemom⁷⁵.

V primeru združitve gospodarskih družb Ciba-Geigy in Sandoz pa je Evropska komisija pri odločanju o koncentraciji za pogoj za odobritev združitve postavila, da morajo vsem, ki le-to želijo, podeliti neizključne licence za ves čas, ko sami izdelujejo te produkte. Ti družbi imata namreč v lasti tri od petih substanc, potrebnih za izdelavo določenega produkta, oziroma so imetniki patentov⁷⁶.

Iz zgoraj navedene sodne prakse je očitno, da gre razvoj v korist zaščite potrošnikov, saj se omejuje monopolni položaj določenih imetnikov pravic, ki predstavljajo konkurenco na trgu. To

⁷³ Sodba združenih primerov C-241/91 P in C-242/91 P z dne 06.04.1995.

⁷⁴ Sodba C-418/01 z dne 29.04.2004.

⁷⁵ Perez Pugatch, *The Intellectual Property Debate* (2006), str. 220-224.

⁷⁶ European Commission, Press Release Database.

velja predvsem pri produktih, ki nimajo substitutov, in tehnologiji, ki onemogoča vstop drugim na trg.

6. PRAVICE INTELEKTUALNE LASTNINE IN NELOJALNA KONKURENCA

Med pravicami intelektualne lastnine in nelojalno konkurenco prihaja do konfliktov interesov. Na eni strani se pravo nelojalne konkurence ukvarja z izboljšanjem potrošniške izkušnje in splošnega dobrega z omejitvami dejanj na trgu, ki jih lahko izvajajo gospodarske družbe, na drugi strani pa pravo intelektualne lastnine omogoča monopolno izkoriščanje pridobljenih pravic.

Nelojalna konkurenca je na splošno definirana kot nastopanje na trgu z dejanji, ki so v nasprotju z dobrimi poslovnimi običaji in s katerimi se povzroči oziroma lahko povzroči škoda drugim udeležencem na trgu⁷⁷. Sporazum TRIPS postavlja pogoj, da morajo članice države WTO izpolnjevati pogoje, določene s Pariško konvencijo za zaščito industrijske lastnine, ki vsebujejo delovanje proti nelojalni konkurenci. Države morajo imeti učinkovite ukrepe zoper nelojalno konkurenco in prepovedati naslednje:

- dejanja, ki bi lahko povzročila zmedenost kakršnekoli vrste (v zvezi s produktom, storitvijo ...) pri konkurenčnemu ponudniku;
- lažne trditve pri trgovanju, ki imajo za cilj diskreditirati konkurenco, njihov proizvod, obliko ...;
- zavajanje javnosti v zvezi z lastnostmi blaga, procesom proizvodnje⁷⁸ ...

Varstvo pred nelojalno konkurenco predstavlja dopolnitev splošnega varstva pravic intelektualne lastnine⁷⁹.

Za obstoj konkurenčnega razmerja ni pomembna stopnja prepoznavnosti izdelka na trgu, pod pojmom delovanja na trgu je potrebno razumeti vsako aktivnost podjetja, ki je usmerjena na pridobitev tržnega položaja⁸⁰.

⁷⁷ Bohinc, Kete Ujčič, *Gospodarsko pravo 3, Tržno pravo* (2001), str. 116.

⁷⁸ Harms, *A Casebook on the Enforcement of Intellectual Property Rights* (2018), str. 116.

⁷⁹ Repas, *Pravo blagovnih in storitvenih znamk* (2007), str. 51.

⁸⁰ Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cpg 941/2012.

Varstvo zaščite pravic intelektualne lastnine oziroma uveljavljanje kršitev in varstvo pred neelojalno konkurenco imata vsak svoj ločen temelj. Posledično je mogoče uporabiti varstvo pred neelojalno konkurenco tudi, če določena pravica intelektualne lastnine ne obstaja. Prav tako pri odločanju o obstoju neelojalne konkurence ni pravo merilo obstoja enotnega trga Evropske unije, temveč mora biti zamejitev opravljena glede na konkretne okoliščine posameznega primera⁸¹.

7. PROBLEMI ZAŠČITE PRAVIC INTELEKTUALNE LASTNINE

Kot je že zgoraj navedeno, je varstvo pravic intelektualne lastnine zelo pomembno, kot tudi zagotovitev njihove funkcije in praktične uporabe. Če povzamem mnenje profesorja Hargreavesa, pravice intelektualne lastnine ne morejo uspešno zagotoviti svoje ekonomske funkcije, če so le-te spregledane ali predrage za uveljavljanje. Neučinkoviti načini zaščite so po njegovem mnenju slabši kot sam neobstoje pravic⁸².

Problem pri zaščiti se pojavi, če je kršitev tako obsežna, da lahko ogrozi obstanek določenega podjetja, saj bi reparacija povzročila ogromne stroške in je hkrati zelo zamudna zaradi dolgotrajnosti pravnih postopkov, predvsem zaradi načela teritorialnosti, ko je potrebno vsako kršitev uveljavljati v vsaki posamezni državi.

Poleg tega je pomembna tudi percepcija kršitev pravic intelektualne lastnine. V študiji⁸³ iz leta 2016, izvedeni s strani organizacije EUIPO, so ugotovili, da predvsem kupci mlajše generacije pogosteje kupujejo ponaredke, in to zaradi nižje cene in percepcije, da tako obnašanje nikomur ne škodi. Prav tako je polovica Evropejcev mnenja, da ponaredki nimajo negativnega vpliva na inovacije. Študija je tudi pokazala, da se v zadnjih letih kaže porast uporabe legalnih strani za gledanje filmov in serij, vendar kljub temu, na drugi strani ne upada uporaba teh storitev preko ilegalnih ponudnikov. Zanimivo je tudi, da so izpostavili ignoranco med uporabniki, pri katerih je dejansko nezadostno znanje ločevanja med legalnimi in ilegalnimi ponudniki storitev. Mladi tudi navajajo, da sistem varstva pravic intelektualne lastnine ni dovolj prilagojen internetu. Kot zanimivost so tudi izpostavili, da se ljudje največkrat poslužujejo nelegalnih strani, če željena

⁸¹ Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 164/2018.

⁸² Neville Rolfe, *The challenge of protecting intellectual property* (2016).

⁸³ EUIPO, *European Citizens and Intellectual Property* (2017).

vsebina pri legalnih ponudnikih ni dosegljiva, na podlagi česar zaključujejo, da dejansko »ilegalci« spodbujajo »legalce« k izboljšanju svojih storitev in povečanju ponudbe.

Zaščito pravic intelektualne lastnine je možno, kot že omenjeno, uveljavljati po načelu teritorialnosti, kar lahko privede tudi do različnih pristopov do zaščite. To se lahko predvsem zgodi pri globalnih gospodarskih družbah, ki delujejo na mednarodni ravni. Ko pride do kršitev v več različnih državah, so lahko različno obravnavane glede na nacionalno pravo. V najslabšem primeru je tudi možno, da določeno dejanje v eni državi pomeni kršitev pravice imetnika, v drugi državi pa ne.

Rešitev bi lahko bila mednarodna harmonizacija/unifikacija prava, kar pa je težko doseči. Poleg tega naj bi problem načela teritorialnosti rešilo evropsko patentno sodišče, vsaj na področju patentov, ki naj bi bilo pristojno za uveljavljanje pravic imetnikov patentov na enem sodišču, z učinkom na vse države podpisnice konvencije. Pri tem se pojavi problem, če večje države, na primer Italija in Španija, ne bodo želele sodelovati in bo posledica ponovna fragmentacija sodnega varstva. Tako sodišče bi lahko poenostavilo sodno varstvo v primeru kršitev v več državah članicah hkrati, lahko pa bi tudi povečalo stroške za uveljavljanje. Na primer, za majhna in srednja podjetja v Sloveniji, bi bilo sodno varstvo zelo drago, zaradi potnih stroškov, prevajanja, tujih odvetnikov ... Na drugi strani, pa bi lahko to bila priložnost za povečanje trga zavarovanja na tem področju, ki je omenjeno že zgoraj.

Problem pri odkrivanju kršitev pravic intelektualne lastnine je tudi razširjenost korupcije, predvsem pri javnih uslužbencih, ki zaradi podkupnin omogočijo uvoz in transport ponaredkov. Poleg tega, je razširjena tudi korupcija med uradniki, ki omogočijo določenim osebam legalno ustanovitev podjetij, ki so povezane s kršitvami pravic⁸⁴.

Problem je tudi distribucija npr. ponaredkov preko interneta, ki poveča dostopnost in anonimizira prodajalce in kupce.

7.1. Pravno varstvo pravic intelektualne lastnine in internet

Največje trgovanje s produkti, ki izvirajo iz kršitev pravic intelektualne lastnine, poteka preko interneta. Internetna prodaja se je v zadnjem času razširila preko standardnih spletnih trgovin

⁸⁴ EUIPO, Situation Report on Counterfeiting and Piracy in the European Union (2017), str. 40.

in prodajnih platform tudi na novo področje preko družbenih omrežij. Kršitelji objavljajo preko socialnih omrežij, pri tem izrabljajo uradne strani določenega podjetja, nato pa s povezavami preusmerijo potrošnike na svojo stran s ponaredki, pri čemer potrošniki mislijo, da kupujejo original. Pri takih kršitvah ne povzročajo problemov le velika obsežnost, ampak tudi pomanjkanje unifikacije na področju mednarodnih ukrepov zoper kršitelje, v dobi brezmejnega digitalnega sveta. Prvi premik v dobro smer je bil uveden na področju zaščite znamk v letu 1999. WIPO je takrat razvil napotke v okviru priporočila v zvezi z zaščito svetovno znanih in uveljavljenih znamk.

Čeprav se države trudijo uveljaviti čim boljše pravno varstvo pravic intelektualne lastnine v primeru kršitev, se spopadajo s težavami, ki jih povzročajo internet. Zelo velik problem predstavlja nezmožnost identifikacije kršitelja, saj internet zagotavlja določeno stopnjo anonimnosti. Prav tako je velik problem fenomen, imenovan »whack-a.mole«, kjer avtor ob nevarnosti razkritja umakne spletno stran oziroma jo izbriše, nato pa ustvari novo skoraj identično z drugačnim URL naslovom in se s tem izogne identifikaciji s strani organov oblasti. Poleg tega spletna prodaja poteka dokaj hitro in v velikem obsegu, kar onemogoča sledenje kršiteljem. V veliko primerih ni povsem jasno, koliko kršitev je potrebnih za uveljavitev jurisdikcije posamezne države, nejasne so predvsem potrebne povezave z določeno državo. Problem je tudi, če kršitelji uporabljajo več različnih spletnih strani v različnih državah⁸⁵.

Prav pri kršitvah preko interneta je prišlo do odmika od načela teritorialnosti, na primer v primeru Google Inc. proti Equustek Solutions Inc.⁸⁶, kjer je bila odobrena začasna odredba, ki je prepovedala Googlu med rezultati iskanja po celotnem svetu pokazati toženčevo spletno stran. Podobno je bilo v Angliji, kjer je bila odobrena contra mundum odredba proti svetu. Gibanje odločitev v tej smeri je zelo pomembno, saj kršitve preko interneta pomenijo čezmejne kršitve.

Problem pri kršitvah s čezmejnimi elementi predstavlja tudi uveljavljanje določene sodbe v drugih državah, brez dodatnega ponovnega postopka in dodatnih stroškov.

Pri internetu se je kot problem pojavila tudi tehnologija P2P omrežij (Peer to Peer), ki omogoča deljenje katerihkoli vsebin brez uporabe vmesnega strežnika. Torej se lahko lastniki operejo krivde za kršitve pravic intelektualne lastnine, ki se zgodijo preko njihove spletne strani, s

⁸⁵ Advisory Committee on Enforcement, Study on Approaches to Online Trademark Infringements (2017), str. 3.

⁸⁶ Google Inc. v. Equustek Solutions Inc., 2017 SCC 34, [2017] 1 S.C.R. 824 z dne 28.06.2017.

preprostim poukom oziroma navodili, da uporabniki ne smejo kršiti pravic intelektualne lastnine. Pri nas je primer takega omrežja spletna stran Partis.si, ki omogoča delitev datotek (med njimi predvsem nelegalno pridobljenih avtorskih vsebin, kot so filmi in glasba) med uporabniki. Pri tem so lastniki poznani, torej ni problem anonimnost, vendar pa je ta način delitve legalen⁸⁷.

Omrežje P2P se po navadi uporablja v povezavi z BitTorrent programom, ki omogoča prenos in tudi delitev datoteke. Posledično uporabniki niso več anonimni, saj lahko organi oblasti brez večjih problemov izsledijo IP naslov prenašalca⁸⁸. Pri tem je največji problem nekaznovanost. Organi imajo dokaj preprost način za izsleditev kršiteljev, vendar pri nas kaznovanja v takih primerih skoraj ni. Dober primer prakse za boj proti kršitvam je Nemčija. Če na ozemlju Nemčije kadarkoli le za nekaj minut odpreš BitTorrent, lahko v naslednjem tednu pričakuješ odmero kazni. Torej v tem primeru ni problem samo omrežje, temveč neučinkovito kaznovanje oziroma pomanjkanje le-tega, ki bi odvrnilo posameznike od uporabe.

7.2. Posledice kršitev zaščite pravic intelektualne lastnine

Imetniki, katerih pravice so kršene, lahko utrpijo hude ekonomske posledice, zaradi stroškov uveljavljanja zašite, izgubljenega dobička kot posledice kršitve in zmanjšanja ugleda. Potrošniki lahko izgubijo zaupanje v določen izdelek oziroma znamko zaradi nekakovostnih ponaredkov, ki jih kupijo v zmotnem prepričanju, da kupujejo original.

Posledic kršitev pravic zaščite intelektualne lastnine ne občutijo le imetniki le-teh, saj lahko predstavljajo tudi hujši globalni problem. V študiji,⁸⁹ izvedeni s strani urada EUIPO v sodelovanju z organizacijo INTERPOL, je bila potrjena povezava med kršitvami pravic intelektualne lastnine in kriminalnimi organizacijami. Predstavljajo namreč vir financiranja kriminalnih aktivnosti, kot so npr. pranje denarja, preprodaja drog ... in obratno. Obsežno je tudi ponarejanje uradnih dokumentov, ki omogočajo poleg uvoza in izvoza ponaredkov tudi npr. distribucijo mamil.

Ponaredki in piratski produkti v največji meri izvirajo iz Kitajske, pri tem pa je prodaja le-teh najpogostejša v državah s srednje velikim ekonomskim trgom. Pri proizvodnji ponaredkov

⁸⁷ Štadler, *Avtorske pravice in piratstvo v Sloveniji* (2017).

⁸⁸ Techfacts, *Sind Torrents illegal?*.

⁸⁹ EUIPO, *Situation Report on Counterfeiting and Piracy in the European Union* (2017).

farmacevtskih izdelkov pa je na prvem mestu Indija⁹⁰. V letu 2013 naj bi trgovanje s takimi produkti prineslo 461 milijard ameriških dolarjev oziroma kar 2,5 % svetovnega trgovanja. Kršitve pravic intelektualne lastnine so torej zelo donosen posel z vedno večjim obsegom, kar potrjujejo tudi številke. V letu 2008 je namreč trgovanje obsegalo 1,9 % svetovnega trgovanja oziroma znašalo 200 milijard ameriških dolarjev, torej se je trgovanje v samo petih letih podvojilo⁹¹.

V Evropski uniji je v letu 2013 trgovanje z blagom, ki je predstavljalo kršitev pravic intelektualne lastnine, znašalo 5 % uvoza v EU oziroma 116 milijard ameriških dolarjev⁹². Vzrok za tako obširno rast kršitev oziroma trgovanje s takimi produkti lahko pripisemo tudi eksploziji internetnih aktivnosti in zmanjšanju stroškov pošiljanja, tudi in predvsem manjših pošiljk, ki omogočajo zmanjšanje rizika za odkritje s strani carinskih uradov.

Kot je bilo že omenjeno, imajo pravice intelektualne lastnine velik ekonomski učinek na državo, posledice pa lahko občutijo tudi posamezniki. Ponaredko, ki jih ljudje kupujejo tudi v dobri veri, so po navadi manj podvrženi nadzoru in lahko imajo škodljive posledice na zdravje ali varnost, npr. zdravila, hrana, pijača, medicinska oprema, igrače ...

Kot primer ekonomskih negativnih učinkov, lahko izpostavimo eno izmed raziskav, izvedenih na področju zaščite geografske označbe. V izbranem obdobju je vrednost produktov, ki so predstavljali kršitev, predstavljala kar 4,3 milijard evrov oziroma 9 % celotnega trga na področju te vrste intelektualne pravice. Pri tem znaša letna izguba s strani prebivalcev 2,3 milijard evrov, ki so jih potrošniki porabili z mislijo, da kupujejo originalni produkt, ki upravičeno nosi geografsko označbo⁹³.

8. UREDITEV PRAVNEGA VARSTVA V SLOVENIJI V LUČI PRAVA EVROPSKE UNIJE

Od vstopa v Evropsko unijo na ureditev delov našega pravnega varstva vplivajo tudi smernice EU uradov, ki stremijo k cilju poenotenja nabora orodij, ki so na voljo na sodiščih v vseh

⁹⁰ OECD/EUIPO, Mapping the Real Routes of Trade in Fake Goods (2017), str. 107.

⁹¹ OECD/EUIPO, Trade in Counterfeit and Pirated Goods: Mapping the Economic Impact, str. 81.

⁹² OECD/EUIPO, Trade in Counterfeit and Pirated Goods: Mapping the Economic Impact, str. 81.

⁹³ EUIPO, Infringement of Protected Geographical Indications for Wine, Spirits, Agricultural Products and Foodstuffs in the EU, str. 36.

državah članicah. Na področju pravnega varstva pravic intelektualne lastnine je pravni okvir postavila Direktiva o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine 2004/48/ES⁹⁴ (Direktiva).

8.1. Odmera odškodnine

Direktiva v svojem 1. odstavku 13. člena določa odškodnino imetniku pravice, ki je bila kršena, ter dve možnosti načina izračuna oziroma določitve višine. Njen znesek lahko določijo sodni organi z upoštevanjem vseh ustreznih vidikov (negativnih posledic, vključno z izgubljenim dobičkom, neupravičenim dobičkom in v ustreznih primerih elementov, ki niso ekonomski dejavniki, na primer moralne škode). Kot drugo možnost pa določa, da se v ustreznih primerih odškodnina določi kot pavšalni znesek na podlagi elementov, kot so najmanj znesek licenčnin ali zneski, ki bi jih bilo treba plačati, če bi kršitelj zaprosil za dovoljenje za uporabo zadevne pravice intelektualne lastnine. Obe opisani metodi morata biti zajeti v nacionalni zakonodaji držav članic.

V 2. odstavku istega člena pa je določeno, da če kršitelj ni vedel ali če ni razumno mogel vedeti, da je sodeloval v dejavnosti, ki je predmet kršitve, lahko države članice določijo, da lahko sodni organi odredijo vračilo dobička ali plačilo odškodnine, ki je lahko vnaprej določena. To določbo lahko države izbirno implementirajo.

Odškodnina v skladu s 1. odstavkom 13. člena Direktive bi morala ustrezati dejanski škodi, ki jo je zaradi kršitve utrpel imetnik pravice. Namen je dejansko škodo nadomestiti v celoti, ne pa uvesti obveznosti, da se predvidijo kaznovalne odškodnine. Bistveno je, da se omogoči nadomestilo, ki temelji na objektivnih kriterijih, ob upoštevanju stroškov (raziskava, zaščita pravice ...). Pavšalna določitev dolgovanih zneskov odškodnine pokriva le premoženjsko škodo, ki jo je utrpel imetnik zadevne pravice intelektualne lastnine. Za povrnitev celotne škode mora imeti imetnik možnost poleg pavšalno izračunane odškodnine zahtevati tudi nadomestilo za morebitno nastalo moralno škodo. Poudarjeno je tudi, da je potrebno pavšalno odmeriti odškodnino le v ustreznih primerih, torej je potrebno primarno uporabiti metodo dejanske škode.⁹⁵

⁹⁴ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29.4.2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine.

⁹⁵ Sodba Sodišča (peti senat) z dne 17. marca 2016 v zadevi C-99/15, Christian Liffers/Producciones Mandarin SL in Mediaset España Comunicación SA, anciennement Gestevisión Telecinco SA (EU:C:2016:173, točka 25).

Sodišče EU meni, da lahko imetnik kršenih materialnih avtorskih pravic, kadar veljavno nacionalno pravo to omogoča, od osebe, ki je kršila te pravice, zahteva povrnitev nastale škode s plačilom zneska, ki ustreza dvakratnemu znesku hipotetične licenčnine/pristojbine. Pojasnilo je tudi, da zgolj plačilo hipotetične licenčnine/pristojbine v primeru kršitve pravice intelektualne lastnine prav tako ne more zagotoviti povračila celotne dejansko povzročene škode. Razlog je, da plačilo navedene licenčnine ne bi zagotavljalo niti povračila morebitnih stroškov, povezanih z raziskovanjem in prepoznavanjem morebitnih dejanj kršitve, niti nadomestila morebitne nepremoženjske škode, pa tudi ne plačila obresti v zvezi z dolgovanimi zneski⁹⁶. V navedeni zadevi je ugotovljeno tudi, da uporaba metode s pavšalnim zneskom nujno pomeni, da tako določena odškodnina morda ne bo natančno sorazmerna z dejansko utrpelo škodo in da se zahteva glede vzročnosti v zvezi s tem ne sme razlagati in uporabljati prestrogo⁹⁷.

Direktiva o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine ne izključuje uporabe nacionalne zakonodaje, na podlagi katere lahko imetnik kršene pravice intelektualne lastnine od kršitelja zahteva plačilo zneska, ki bi ustrezalo dvakratnemu znesku licenčnine. Nacionalna zakonodaja bi torej glede na zgoraj navedeno morala imetniku pravice omogočati, da zahteva, naj se odškodnina kot pavšalni znesek ne izračuna le na podlagi enkratnega zneska navedene hipotetične licenčnine/pristojbine, ampak tudi na podlagi drugih ustreznih vidikov. Med njimi so lahko nadomestilo za morebitne stroške, povezane z raziskovanjem in prepoznavanjem morebitnih kršitev, in nadomestilo za morebitno moralno škodo ali obresti v zvezi z dolgovanimi zneski.

V naši zakonodaji je povrnitev škode, nastale zaradi kršitev avtorskih in sorodnih pravic, določena v ZASP po splošnih pravilih o povzročitvi škode, če ni s tem zakonom drugače določeno. Kršilec je dolžan plačati upravičencu odškodnino v obsegu, ki se določi po splošnih pravilih o povrnitvi škode, ali v obsegu, ki je enak dogovorjenemu ali običajnemu honorarju ali nadomestilu za zakonito uporabo te vrste. Neodvisno od povračila premoženjske škode, pa tudi če premoženjske škode ni, lahko sodišče prisodi avtorju ali izvajalcu pravično denarno odškodnino za pretrpljene duševne bolečine zaradi kršitve njegovih moralnih pravic, če spozna, da okoliščine primera, zlasti pa stopnja bolečin in njihovo trajanje, to opravičujejo. Pri tem so dosledno upoštewane določbe Direktive.

Na drugi strani pa 121.a člen ZIL v zvezi s povrnitvijo škode za kršitve pravic industrijske lastnine določa, da veljajo splošna pravila o povzročitvi škode, če ni s tem zakonom drugače

⁹⁶ Sodba C-367/15 *OTK*, točka 30. Glej tudi sodbo C-99/15, *Liffers*, točka 18.

⁹⁷ Sodba C-367/15, *OTK*, točki 26 in 32.

določeno. Kršilec je dolžan plačati imetniku pravice odškodnino v obsegu, ki se določi po splošnih pravilih o povrnitvi škode, ali v obsegu, ki je enak dogovorjeni ali običajni licenčnini, to je licenčnini, ki bi jo prejemal v primeru pogodbene rabe pravice imetnik znamke.

V primerih splošnih pravil o povrnitvi škode, je imetnik pravice torej napoten na določbe OZ, ki v svojem 132. členu zajema tako premoženjsko kot nepremoženjsko škodo. Problem se pojavi pri določitvi višine odškodnine na podlagi pavšalnega zneska licenčin. Ta način ne zajema tudi nepremoženjske škode, ki je bila povzročena imetniku pravice s kršitvijo.

V primeru nezakonitega posega v zavarovane pravice iz znamke se šteje, da si je kršitelj ustvaril enak ekonomski položaj, kot če bi z imetnikom znamke sklenil pogodbo za izkoriščanje znamke, zato gre imetniku znamke v primeru, ko je kršitev znamke pravnomočno ugotovljena, odškodnina vsaj v višini licenčnine za čas, ko je kršitelj znamko uporabljal. Običajna (razumna) licenčnina, določena po licenčni analogiji, predstavlja licenčnino, ki bi jo imetnik znamke prejemal od kršitelja v primeru pogodbene rabe pravice oziroma ki se po navadi zaračunava za tovrstno rabo. Licenčnine se v praksi določajo v deležu od prihodka oziroma prometa ali dobička jemalca licence, v enkratnem pavšalnem znesku ali pa v določenem znesku od prodanega ali proizvedenega proizvoda⁹⁸.

Zgoraj zavzeto stališče naše sodne prakse torej ne sledi sodišču Evropske unije. Po naši zakonodaji odmera po licenčni analogiji ne omogoča vključitve nepremoženjske škode, temveč le hipotetično licenčnino. Ta način ne omogoča povračila vseh stroškov, ki jih ima imetnik pravice v primeru kršitve, ko škode ni možno določiti po splošnih pravilih povračila škode, kjer pa je vključena tudi nepremoženjska škoda. Razsežnost te pomanjkljivosti je precej obsežna, saj je v večini primerov težko ali nemogoče natančno določiti dejansko škodo in izgubljeni dobiček, tako da se posledično sodišče raje posluži druge metode določanja višine odškodnine – z licenčno analogijo. Ta problem ima lahko velik vpliv na imetnike pravice in tudi kršitelje. Povračilo izključno hipotetične licenčnine nima nikakršnega preventivnega učinka za kršitelja, saj »plača« v primeru kršitve enako, kot če bi dejansko sklenil pogodbo. Imetnik pri takem načinu določitve odškodnine ne dobi povrnjene vse povzročene škode.

Možna bi bila rešitev uporabe ustrezno podobne določbe kot v ZASP, kjer bi bila nepremoženjska škoda določena ločeno od premoženjske. Prav tako bi se lahko ta problem rešil z uzakonjenim večkratnikom licenčnine, ki bi ga sodišče določilo glede na razsežnost kršitve. V vsakem primeru bi bilo potrebno imetniku zagotoviti povračilo pravice tako za

⁹⁸ Sodba Višjega sodišča v Ljubljani VSL sodba V Cpg 731/2016.

premoženjsko kot tudi nepremoženjsko škodo, ne glede na izbrano metodo določanja odškodnine.

8.2. Predložitev dokazov, s katerimi razpolaga nasprotna stranka

V skladu s prvim odstavkom 6. člena Direktive lahko pristojni sodni organi zahtevajo predložitev dokazov, s katerimi razpolaga nasprotna stranka, če je vlagatelj predložil dokaze, ki so na voljo v razumnih pogojih in zadoščajo za utemeljitev njegovih zahtevkov, pri utemeljitvi zahtevkov pa je navedel zadevne dokaze.

Direktiva o odškodninskih tožbah zaradi kršitev konkurenčnega prava⁹⁹ je v zvezi s tem podrobnejša. Države članice morajo v skladu z drugim odstavkom 5. člena Direktive o razkritju dokazov zagotoviti, da lahko nacionalna sodišča odredijo razkritje določenih dokazov ali ustreznih dokazov, ki so v utemeljeni obrazložitvi karseda natančno in podrobno opisani na podlagi dejstev, dostopnih pod razumnimi pogoji.

Pri tem se pojavi vprašanje, kaj pomeni zakonska določba: „dokazi, s katerimi razpolaga nasprotna stranka“. Ali bi se moral izraz „razpolaganje“ nanašati le na posedovanje dokazov ali pa bi ga bilo treba razumeti širše in bi moral obsegati celo zahtevo, da bi se morala nasprotna stranka ustrezno potruditi, da jih poišče.

Komisija meni¹⁰⁰, da prvi odstavek 6. člena očitno ne zagotavlja jasne podlage za to, da bi od stranke zahtevali, naj dejavno poišče dokaze, ki jih posedujejo tretje osebe zunaj njenega nadzora, da bi lahko predložila take dokaze, vendar opozarja, da uporaba besede „razpolaganje“ nakazuje, da se ne zahteva nujno, da stranka dokaze dejansko poseduje. Zato bi lahko po njenem mnenju, kjer je to utemeljeno, iz prvega odstavka 6. člena izhajala obveznost stranke, da skrbno išče dokaze v svoji organizaciji (vključno z ločenimi pravnimi subjekti pod njenim nadzorom), če je vlagatelj ustrezno utemeljil in natančno navedel zahtevo

⁹⁹ Direktiva 2014/104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije (UL L 349, 5.12.2014, str. 1).

¹⁰⁰ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru z dne 29.11.2017.

za zadevne dokaze, če obveznost ne presega tistega, kar je sorazmerno, in ni po nepotrebem draga ter je po potrebi zagotovljena zaščita pred zlorabo¹⁰¹.

Pri nas to določbo urejata 122.a člen ZIL-1 in 173. člen ZASP, ki razširjata splošni določbi ZPP, ki v svojem 227. in 228. členu ureja predložitev listin nasprotne stranke ali druge osebe. Še pomembnejše kot to pa je, da mora nasprotna stranka predložiti dokazna sredstva, s katerimi razpolaga. To pomeni, da lahko sodišče naloži predložitev dokaznih sredstev, ki jih lahko tudi le opiše in jih mu ni treba precizno označiti, kar v večini primerov niti ni mogoče.

Sodna praksa se je v zvezi s tem izrekla, da mora potem, ko sodišče naloži razkritje dokazov nasprotni stranki, ta stranka prepričati sodišče, da je res predložila vsa razpoložljiva dokazna sredstva. Če dokazov ne bo predložila in za to tudi ne bo navedla opravičljivega razloga, bo to zanjo neugodno. Sodišče bo presodilo predložene dokaze, kakor tudi opustitev predložitve dokazov tiste stranke, ki je bila pozvana k predložitvi dokazov. Sodišče bo sicer odločilo po načelu proste presoje dokazov. Pri tem bo sodišče štelo za dokazana dejstva, ki jih je trdila tožeča stranka, če se je nasprotna stranka izmikala predložitvi verodostojnih dokazov, tožeča stranka pa je sama predložila vsaj tiste dokaze, ki jih (vendarle) ima. Posledica bo neugodna dokazna ocena za toženo stranko, ki bo v bistvu pripeljala do obrnjenega dokaznega bremena¹⁰².

Pri tem se postavlja vprašanje tehtanja interesov nasprotujočih si strank. Sodišče je zavzelo stališče obrnjenega dokaznega bremena v primeru, da stranki naloži predložitev dokazov. Torej mora stranka v zadostni meri zadostiti dokaznemu standardu, ki se zahteva za ugoditev tožbi, da dokazov nima. Ali ni to preveliko breme za nasprotno stranko? Po splošnih pravilih mora namreč nositi dokazno breme stranka, ki išče sodno varstvo.

Poleg tega je vprašanje, kaj pomeni razpolagati z dokazi. Naša sodišča se glede tega še niso izrekla, vendar – ali lahko dokazni predlog v tolikšni meri obremeni nasprotni stranko, da mora aktivno iskati določen dokaz, ali to velja le za tistega, ki ga že poseduje?

Potrebno bi bilo presoditi sorazmernost instituta, ki prelaga hudo breme dokazovanja na nasprotno stranko. Posledično lahko pride do situacije, ko nasprotna stranka zaradi naročila sodišča pridobi dokaz, ki je odločilen za njeno krivdo oziroma pride do napačne presoje nepredložitve, ki je v hudo škodo nasprotne stranke. Problem je tudi nedoločnost dokaza, ki

¹⁰¹ 3. člen Direktive o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine.

¹⁰² Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 1681/2015.

ga mora nasprotna stranka predložiti. Pride lahko do t. i. »fishing expeditions«, ko stranka sama nima dovolj dokazov za zadostitev dokaznega bremena, zato le-to preloži na nasprotno stranko. Obrnjeno dokazno breme za nasprotno stranko pa je tudi prehud dokazni standard. Evropsko pravo je pri tem ustrežnejše, saj v ospredje postavlja nalogo stranke, da čimbolj opiše iskani dokaz, pri tem bi bila ustrezna tudi presoja, ali je možno, da lahko stranka dokaz čim bolj opiše, saj obstaja velika možnost zlorabe.. V zvezi z nalogo predložitve dokazov, pa bi bil boljši dokazni standard od obrnjenega dokaznega bremena ustrezni standard skrbnosti, ki bi malo omilil naloženo breme.

9. ZAKLJUČEK

Zaradi globalizacije in zelo poenostavljenega mednarodnega poslovanja, tudi zaradi poenotena trga Evropske unije, je potrebno zdaj, še bolj kot kadarkoli prej, poskrbeti za zadostno zaščito intelektualne lastnine. Le-ta namreč izhaja iz intelektualne aktivnosti na industrijskem, znanstvenem, literarnem ali umetniškem področju. Imetnik teh pravic ima ekskluzivnost v zvezi z njenim izkoriščanjem, ki mu prinaša monopolni dobiček, ki služi poplačilu za inovativnost, raziskavo, stimulacijo za prihodnost itd., po drugi strani pa družbi prinaša splošno korist zaradi izboljšanja življenjskega standarda.

Kot že omenjeno, je najpomembnejši element učinkovito pravno varstvo, saj bi bila v nasprotnem primeru zaščita pravic intelektualne lastnine nesmiselna. Poleg nacionalnega varstva je pomembno tudi mednarodno varstvo in možnost uveljavljanja podobnih zahtevkov v vseh državah. Temu sledita tudi mednarodni organizaciji WIPO in WTO, pod okrilje katere spada tudi sporazum TRIPS, ki zagotavlja osnovni okvir za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine v državah podpisnicah. S tem je bil narejen velik korak k harmonizaciji mednarodnega varstva.

Kršitve pravic imetnikov le-teh imajo hude ekonomske posledice, zaradi stroškov uveljavljanja zaščite, izgubljenega dobička in zmanjšanja ugleda. Potrošniki lahko izgubijo zaupanje v določen izdelek oziroma znamko zaradi nekakovostnih ponaredkov, ki jih kupijo v zmotnem prepričanju, da kupujejo original. Posledice kršitev lahko predstavljajo hujši globalni problem. Potrjena je bila namreč povezava med kršitvami pravic intelektualne lastnine in kriminalnimi organizacijami, preko katerih so le-te financirane.

V Evropski uniji pa je bil narejen velik premik v zvezi z uveljavljanjem pravic intelektualne lastnine z Direktivo o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine. Slovenska zakonodajna ureditev je ustrezno implementirala zahtevane določbe v svoje nacionalno pravo, kljub temu pa vedno obstaja prostor za izboljšave.

Pravice intelektualne lastnine so dinamično področje, ki zahteva stalno prilagajanje modernizaciji, kar se je v veliki meri opazi pri internetu, ki omogoča določeno stopnjo anonimnosti kršiteljev. Poleg tega pa tudi obsežnost kršitev, ki se lahko raztezajo tudi preko meja več različnih držav istočasno.

Problemi pri pravnem varstvu pravic intelektualne lastnine so lahko tudi ogromni stroški, ki jih pravljanje potegne za sabo, predvsem pri patentnem varstvu. Nekatere države v ta namen omogočajo tudi zavarovanje za take primere, ki bi razbremenilo predvsem majhna in srednja podjetja, ki jih nenadni visoki pravni stroški najbolj prizadenejo.

Ne glede na možnost monopoliziranja določene pravice intelektualne lastnine in posledično preprečitev vstopa novih konkurentov je očitno, da gre razvoj prakse in pravne ureditve v korist zaščite potrošnikov. Trend gre v smeri omejevanja monopolnega položaja določenih imetnikov pravic, ki predstavljajo konkurenco na trgu. To velja predvsem pri produktih, ki nimajo substitutov, in tehnologiji, ki onemogoča vstop drugim na trg, ki jim je pod določenimi pogoji možno prisilno odrediti delitev lastne pravice z namenom ohranjanja določene stopnje konkurence na trgu.

Osredotočenost na konkretno ureditev določenih institutov v naši zakonodaji me je pripeljala do zaključka, da še obstaja prostor za izboljšave. Sodna praksa na področju intelektualne lastnine, ki mi je bila dostopna, nakazuje, da le-te ni v izobilju. Na področju določanja višine odškodnine, v primeru kršitve pravic intelektualne lastnine, se je sodna praksa Evropske unije izrekla drugače kot naša nacionalna. Pri nas, če se sodišče odloči za določitev višine po licenčni analogiji (kar se zgodi v večini primerov, saj je dejansko škodo in izgubljeni dobiček velikokrat nemogoče v zadostni meri dokazati), gre imetniku pravice le dejanska vrednost licenčnine za sporno obdobje. To pa zajema le premoženjsko škodo, ne pa tudi nepremoženjske, ki naj bi bila tudi zajeta, glede na evropsko sodno prakso. Možnost uskladitve sporne odmere pa bi bila možna tudi z določenim večkratnikom licenčnine, ki bi tudi v zadostni meri pokrila škodo, povzročeno s kršitvijo. Imetnik mora namreč imeti neko spodbudo za vlaganje v raziskavo in razvoj. Če pa mu pravno varstvo ne bo nudilo zadostnega povračila škode v primeru kršitve, pa lahko to povzroči tudi zmanjšanje nadaljnjih inovacij in posledično zmanjšanje koristi za celotno družbo, v kateri živimo.

Poleg zgoraj navedenega, bi bilo potrebno izboljšati pravno ureditev tudi v zvezi z institutom predložitve dokazov, s katerimi razpolaga nasprotna stranka. ZASP in ZIL-1 razširjata splošno določbo ZPP-ja, ki zajema le predložitev listin, ki jih ima nasprotna stranka. Zakonsko besedilo vključuje dolžnost, da nasprotna stranka predloži vse dokaze, s katerimi razpolaga. Pri tem pa niti v zakonski določbi niti v sodni praksi ni natančno opredeljeno, kaj razpolaganje zajema. Lahko bi se nanašalo le na dokaze, ki jih nasprotna stranka že ima, lahko pa tudi (kot se je v zvezi s tem izrekla sodna praksa) na dokaze, ki jih nasprotna stranka lahko pridobi. Naša sodišča so glede tega instituta določila obratno dokazno breme nasprotne stranke, ki mora torej z enako stopnjo verjetnosti kot tožeča stranka dokazati, da ne razpolaga z dokazi, ki so lahko le približno opisani in ne potrebujejo biti precizno označeni. S tem je kar hudo breme dokazovanja preloženo na nasprotno stranko. Naložena pa ji je lahko tudi predložitev dokazov, ključnih za obsodbo. Prav tako je lahko podvržena presoji predloženih dokazov oziroma percepciji nepredložitve dokazov po najvišjem dokaznem standardu, ki se drugače zahteva za ugoditev tožbi.

Glede na navedeno, bi bilo potrebno presoditi sorazmernost instituta, ki na nasprotno stranko prelaga (pre)hudo breme dokazovanja in obligacijo, da ta stranka deluje v škodo sami sebi, brez konkretnih navedb tožene stranke v zvezi z dokazi (npr. ni nujno, da je natančno določeno, s katerim dokazom nasprotna stranka razpolaga). Evropsko pravo je pri tem ustreznejše, saj v ospredje postavlja nalogo stranke, da čimbolj opiše iskani dokaz (preprečitev »fishing expeditions«). Pi nas bi bilo torej, v zvezi z zahtevo po predložitvi dokazov nasproti stranki, potrebno omiliti dokazni standard in npr. presojati ne več po obrnjenem dokaznem bremenu, ampak glede na ustrezn standard skrbnosti.

Glede na dinamično področje pravic intelektualne lastnine, je potrebno ustrezno zagotoviti tudi pravno varstvo v primeru kršitev. Naše varstvo predmetnih pravic je zagotovljeno v zadostni meri, pri tem pa velja, kot tudi povsod, da se je potrebno prilagajati spremembam in poskrbeti, da se pomanjkljivosti, izpostavljene v praksi, odpravijo tudi v teoriji, ki zagotavlja podlago za učinkovito pravno varstvo. Slednje pa predstavlja temelj pravic intelektualne lastnine, saj brez učinkovitega varstva, zaščita pravic ne bi bila smiselna.

10. VIRI IN LITERATURA

- Advisory Committee on Enforcement. (2017). Study on Approaches to online Trademark Infringements. Ženeva: WIPO.
- Alikhan, S. (2000). Socio-Economic Benefits of Intellectual Property Protection in Developing Countries. Ženeva: WIPO.
- Anderson, B.. Intellectual property right or intellectual monopoly privilege?: Which one should patent analysts focus on? Birkbeck: University of London.
- B., V.. Novi međunarodni okvir zaštite vlasništva prava intelektualnog vlasništva. Zagreb.
- Balganes, S. (2013). Copyright Infringement Markets. Pridobljeno iz <http://ssrn.com/abstract=2233065>.
- Bohinc, R., & Kete Ujčič, M. (2001). Gospodarsko pravo 3. Ljubljana: FDV.
- Chitrakar, U. (2014). Avtorske pravice v praksi. Pridobljeno iz <http://www.sigic.si/upload/custom/articles/files/1%20%20SIGIC2014%20delavnica%20AP%20v%20praksi.pdf>.
- Christie, A. F. (2015). Private International Law Issues in Online Intellectual Property Infringement Disputes with Cross-Border Elements. WIPO.
- Commissions Staff Working Document. (2018). Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries. Bruselj: European Commission.
- Data d. o. o. (2016). Intelektualna lastnina, industrijska lastnina ali avtorsko pravo? .
- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29.4.2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine. Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX%3A32004L0048>.
- Direktiva 2014/104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije. Dostopno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A32014L0104>.
- Dixon, P., & Greenhalg, C. (2002). The Economics of Intellectual Property: A Review to Identify Themes for Future Research.

- Enforcement of Intellectual Property Rights. (13. marec 2019). Pridobljeno iz WTO : https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/ipenforcement_e.htm.
- EUIPO. (2016). Infringement of Protected Geographical Indications for Wine, Spirits, Agricultural Products and Foodstuffs in the EU. EUIPO.
- EUIPO. (2016). Intellectual Property Rights Intensive Industries and Economic Performance in the EU. EUIPO in EPO.
- EUIPO. (2017). European Citizens and Intellectual Property: Perception, Awareness and Behaviour. EUIPO.
- EUIPO. (2017). Private Costs of Enforcement of IPR. EUIPO.
- EUIPO. (2017). Situation Report on Counterfeiting and Piracy in the European Union: A joint project between Europol and the European Intellectual Property Office. EUIPO.
- EUIPO. (2018). IP Litigation Insurance Landscape. EUIPO.
- European Commission. (1. april 2019). Press Release Database. Pridobljeno iz http://europa.eu/rapid/press-release_IP-96-652_en.htm.
- Frankel, S., & Gervais, D. J. (2016). Advanced Introduction to International Intellectual Property. Edward Elgar Publishing.
- Global Intellectual Property Center. Intellectual Property Protection and Enforcement Manual. Pridobljeno iz U.S. Chamber of Commerce: www.theglobalipcenter.com.
- Google Inc. v. Equustek Solutions Inc., 2017 SCC 34, [2017] 1 S.C.R. 824 z dne 28.06.2017. Dostopno na <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/16701/index.do>.
- Grbović, Đ. Zavarovanje dokazov pri uveljavljanju pravic intelektualne lastnine: praktične izkušnje - osnutek članka (2019).
- Habjančič, A.. Zaščita in upravljanje s pravicami intelektualne lastnine. TehnoCenter UM d. o. o..
- Harms, L. (2018). A Casebook on the Enforcement of Intellectual Property Rights . WIPO.
- Hoffmann, M., & Richter, T. (2017). Geistiges Eigentum in der Betriebspraxis. Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH.
- ICC. (2016). Adjudicating Intellectual Property Disputes. Paris: ICC.

- ICC. (2017). The ICC Intellectual Property Roadmap: Current and emerging issues for business and policymakers. ICC.
- Idris, K. (publikacija št. 888). Intellectual Property: A Power Tool for Economic Growth. Ženeva: WIPO.
- Ilie, L. (2014). Intellectual Property Rights: An Economic Approach. 21. International Economic Conference . Sibiu.
- International Protection. (11. marec 2019). Pridobljeno iz WIPO: https://www.wipo.int/sme/en/ip_business/ip_protection/protection.htm.
- Kazenski zakonik. (februar 2019). Pridobljeno iz PISRS: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5050>
- Krejan, S. (2006). Priročnik o pravicah intelektualne lastnine. Tehno center UM d. o. o. in IPR Inštitut za raziskovanje podjetništva.
- Li, X., & Correa, C. M. (2009). Intellectual Property Enforcement: International Perspectives. Edward Elgar Publishing Limited.
- Maier, P. (2018). Intellectual Property Rights Intensive Industries and Economic Performance in the EU. EUIPO.
- Mežnar, Š., & Ovčak Kos, M. (junij 2015). Varstvo avtorske pravice v novejši slovenski sodni praksi . LeXonomica, str. 85-101.
- Neville Rolfe, B. (2016). The challenge of protecting intellectual property. WIPO Magazine.
- Obligacijski zakonik. Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631.
- OECD/EUIPO. (2016). Trade in Counterfeit and Pirated Goods: Mapping the Economic Impact. Pariz: OECD.
- OECD/EUIPO. (2017). Mapping the Real Routes of Trade in Fake Goods. Paris: OECD.
- Office for Harmonization in the Internal Market; European Patent Office. (2013). Intellectual property rights intensive industries: contribution to the economic performance and employment. Office for Harmonization in the Internal Market.

- Osnutek Predloga zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o industrijski lastnini – (ZIL-1E). Dostopno na :http://www.mgrt.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/11725/.
- Ovčak Kos, M., & Mežnar, Š. (2015). Pravna ocena stanja na področju uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v RS. URSIL.
- Perez Pugatch, M. (2006). The Intellectual Property Debate. Edward Elgar Publishing Inc..
- Pretnar, B. (2002). Intelektualna lastnina v sodobni konkurenci in poslovanju. Ljubljana: Založba GV.
- Puharič, K. (2003). Zakon o industrijski lastnini s komentarjem. Ljubljana: GV Založba.
- Repas, M. (2007). Pravo blagovnih in storitvenih znamk. Ljubljana: GV Založba.
- Rozman, B. (1999). Intelektualna lastnina in patentni uradi v dobi globalizacije. Teorija in praksa, letnik 39, 6/1999, 1027-1040.
- Sind Torrents illegal? (1. april 2019). Pridobljeno iz Techfacts: <https://www.techfacts.de/ratgeber/sind-torrents-illegal>.
- Sklep Sodišča (tretji senat) z dne 7. marca 2013 v zadevi C-145/10 REC, Eva-Maria Painer/Standard VerlagsGmbH in drugi (ECLI:EU:C:2013:138).
- Sklep Višjega sodišča v Ljubljani I Cpg 772/2008 z dne 09.10.2008.
- Sklep Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 1044/2015 z dne 13.4.2016.
- Sodba C-418/01 z dne 29.04.2004. Dostopno na <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=5A38681798331A52D9A2B8280EC7CC25?text=&docid=49104&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3471178>.
- Sodba in sklep Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 737/2018 z dne 12.9.2018.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cp 2133/2015 z dne 18.11.2015.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cp 427/2010 z dne 14.4.2010.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cpg 1111/2012 z dne 23.01.2014.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cpg 63/2017 z dne 08.03.2018.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani I Cpg 941/2012 z dne 17.10.2013.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 3067/2011 z dne 18.4.2012.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 164/2018 z dne 5.4.2018.

- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 494/2016 z dne 21.12.2016.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 949/2017 z dne 16.11.2017.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 470/2017 z dne 13.7.2017.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani V Cpg 1681/2015z dne 13.07.2016.
- Sodba Višjega sodišča v Ljubljani VSL sodba V Cpg 731/2016 z dne 21.12.2016.
- Sodba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije II Ips 463/99 z dne 20.4.2000.
- Sodba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije II Ips 513/2006 z dne 11.9.2008.
- Sodba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 46/97 z dne 26.09.1997.
- Sodba Vrhovnega sodišča Republike Slovenije III Ips 70/2015 z dne 9.12.2016.
- Sodba združenih primerov C-241/91 P in C-242/91 P z dne 06.04.1995. Dostopno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61991CJ0241&from=EN>.
- Sporazum TRIPS. Pridobljeno iz WTO: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf.
- Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru z dne 29.11.2017. Dostopno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/LSU/?uri=CELEX:52017DC0713>.
- Šercar, T.M. (2016). Strukturna kriza avtorske pravice. Organizacija znanja.
- Šipec, M. (1998). Sodno varstvo industrijske lastnine. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Šipec, M. (2000). Sodno varstvo intelektualne lastnine. Podjetje in delo.
- Štadler, S. (25. maj 2017). Avtorske pravice in piratstvo v Sloveniji. Pravna praksa, str. 25-26.
- The importance of protecting intellectual property. Pridobljeno iz nibusinessinfo.co.uk.
- Trampuž, M. (2007). Kolektivno upravljanje avtorske in sorodnih pravic. Ljubljana: GV Založba.
- Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino. Osnove intelektualne lastnine. Pridobljeno iz spletno mesto urada URSIL.
- Uredba o arbitraži v sporih v zvezi z avtorsko ali sorodnimi pravicami (Uradni list RS, št. 65/06 in 63/16 – ZKUASP).

- Uveljavljanje pravic intelektualne lastnine. (februar 2019). Pridobljeno iz URSIL: <http://www.uil-sipo.si/uil/urad/o-intelektualni-lastnini/uveljavljanje-pravic/ukrepi-pri-krsitvah/>.
- Vuga, T. (2015). Kako zavarovati industrijsko lastnino. Ljubljana: GV Založba.
- WIPO. (2018). World Intellectual Property Indicators 2018. Ženeva: WIPO.
- WIPO. Enforcement of Intellectual Property Rights. Pridobljeno iz <https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/iprm/pdf/ch4.pdf>.
- (2018). WIPO IP Facts and Figures 2018. Geneva: WIPO.
- WIPO. What is intellectual property? Pridobljeno 18. februar 2019 iz https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/450/wipo_pub_450.pdf
- Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah. Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/13, 56/15 in 63/16 – ZKUASP.
- Zakon o industrijski lastnini. Uradni list RS, št. 51/06 – uradno prečiščeno besedilo in 100/13.
- Zakon o pravnem postopku. (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/1.